ROZŠÍŘENÍ HŘBITOVA V DOLNÍ LUKAVICI

OBJEDNATEL: Obec Dolní Lukavice **ZHOTOVITEL:** Ateliér KROK s.r.o. **STUPEŇ PD:** Prověřovací studie **DATUM:** 01/2024

VAS

ZADÁNÍ

Předmětem této studie je koncepce rozšíření stávajícího solitérního obecního hřbitova, ležícího při silnici mezi sídly Dolní Lukavice a Lišice, v mantinelech rozvojové plochy vymezené v Územním plánu Dolní Lukavice (06/2022). Stávající prostorová kapacita hřbitova se blíží po více než 250 letech existence svému naplnění. Záměrem obce je zajištění důstojného kontinua, které nabídne tradiční i soudobé možnosti pohřbívání v prostoru se svébytným geniem loci, který náležitým způsobem rozvine kouzlo místa stávajícího.

"*CO JSTE VY, BYLI JSME MY,*
CO JSME MY, BUDETE VY."

Důležitou součástí návrhu jsou zejména:
- kultivační úpravy v prostorech vně stávajícího hřbitova, zajišťující pohodlné užívání,
- způsoby propojení staré a nové části hřbitova,
- kompoziční principy reagující na polohu hřbitova v krajině,
- zachování venkovského charakteru rozšiřované části hřbitova,
- umístění prostoru posledního rozloučení (malé smuteční síně či kaple),
- koncepce terénních úprav a úprav zeleně včetně nové výsadby.

Studie následně poslouží jako **vize** nebo **scénář** budoucího vývoje v následujících 10-15 letech, umožňující postupné naplňování jednotlivých kroků vedoucích k postupné realizaci nové části hřbitova.
Zároveň se jedná o zadávací podklad pro podrobnější dokumentace jednotlivých realizačních záměrů.

OBSAH

A. ANALYTICKÁ ČÁST

A.1 Širší vztahy a historické mapy
A.2 Vlastnické vztahy a územní plán
A.3 Situace - stav a problémy v území
A.4 Koordinační situace - stav
A.5 Fotodokumentace I
A.6 Fotodokumentace II
A.7 Fotodokumentace III

B. NÁVRHOVÁ ČÁST

B.1 Libreto
B.2 Způsoby pohřbívání - reference
B.3 Koncepční schéma
B.4 Koncepční schéma - detaily
B.5 Detail 1 - Předprostor starého hřbitova
B.6 Detail 2 - Předprostor rozšířené části hřbitova
B.7 Detail 3 - Centrální prostor na hlavní linii
B.8 Detail 4 - Prostor s dominantou smuteční síně
B.9 Detail 4 - Smuteční síň - reference
B.10 Detail 5 - Přírodě blízké pohřbívání
B.11 Detail 5 - Prostor posledního rozloučení - reference
B.12 Detail 6 - Opěrná zeď
B.13 Detail 7 - Ochranný val se zelení
B.14 Detail 8 - Princip zákoutí
B.15 Příprava realizace, etapizace

IDENTIFIKAČNÍ ÚDAJE

Objednatel:

Obec Dolní Lukavice

Dolní Lukavice 134
334 44 Dolní Lukavice

Dat. schránka: vmha863
IČO: 00256561
DIČ: CZ00256561

Zástupce: Ing. Radek Hora, starosta obce
Tel: +420 371 120 719
Email: starosta@dolni-lukavice.cz

Zhotovitel:

Ateliér KROK s.r.o.

Unhošťská 2021
272 01 Kladno

IČO: 04905547
DIČ: CZ04905547
tel.: +420 732 865 400
email: kolarikova@ateliervas.cz

Autoři:
Ing. arch. Veronika Kronich
Ing. arch. Petra Kolaříková
Ing. arch. Dominika Kovandová
Ing. arch. Petr Sladký

Spolupráce:
Ing. arch. Tereza Sladká

Zpracováno v rámci Ateliéru VAS.
www.ateliervas.cz

Stupeň PD:
Prověřovací studie / koncepce rozšíření hřbitova

Datum: 01/2024

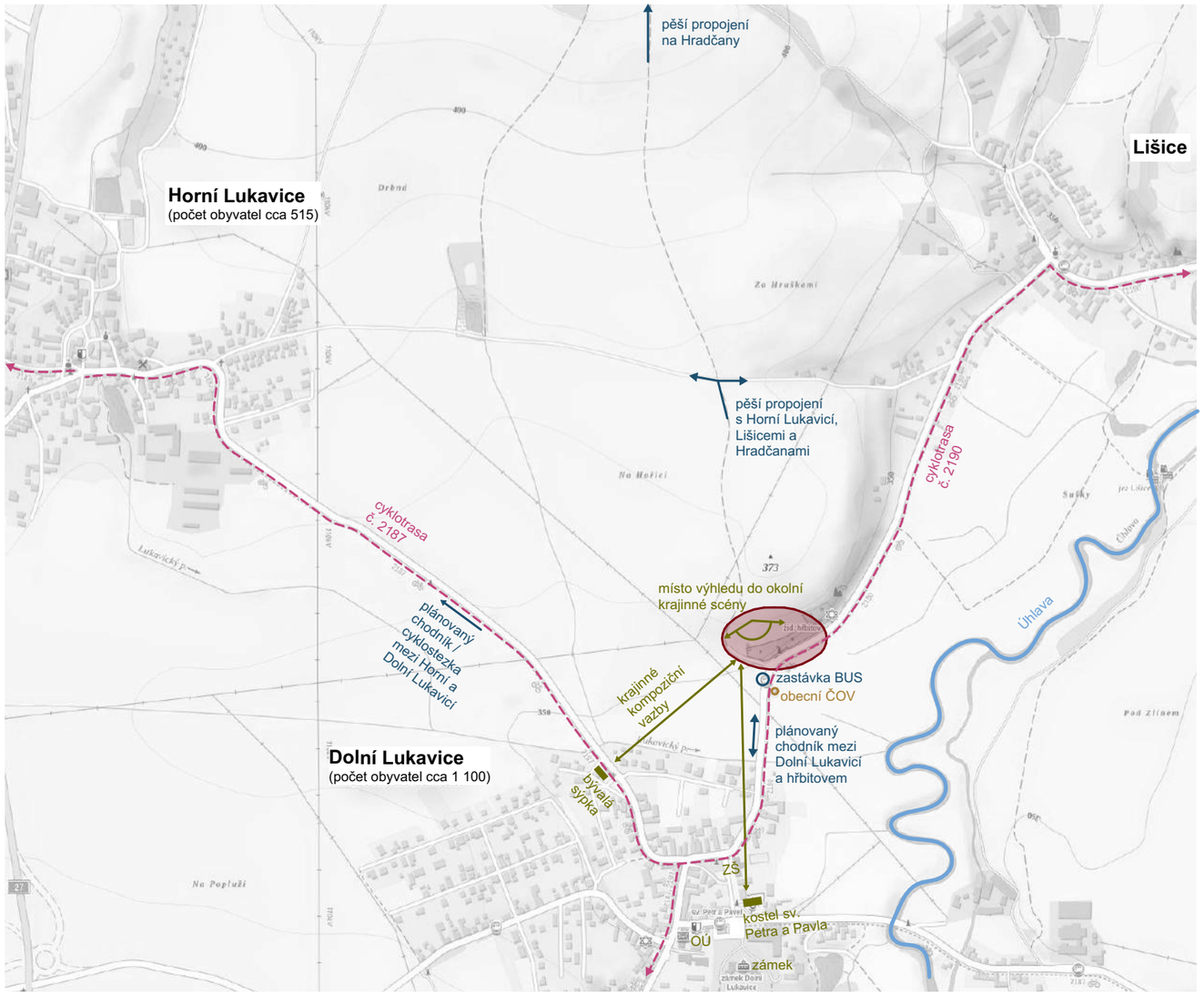

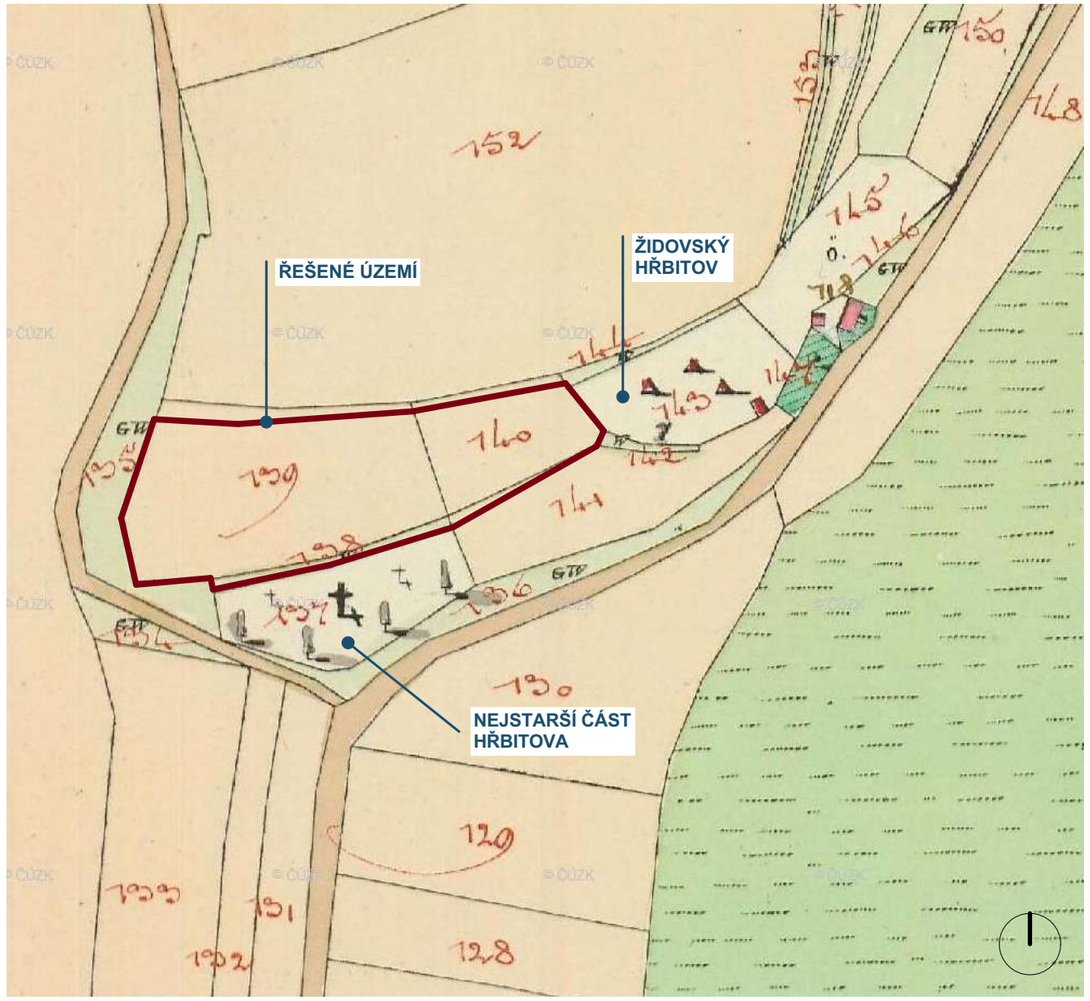

CÍSAŘSKÉ OTISKY STABILNÍHO KATASTRU (1837)

ŠIRŠÍ VZTAHY

Stávající obecní hřbitov plní svůj účel jednak pro sídla ve správním území obce Dolní Lukavice, ale i pro sídla ve správním území obce Horní Lukavice a pro sídlo Hradčany (ležící ve správním území obce Chlumčany). Spádové území má tedy cca 1750 obyvatel (údaj k roku 1.1.2023).
Hřbitov leží na regionální cyklotrase č. 2190, vedoucí po silnici. zároveň vede Podél jihozápadní hranice hřbitova vede severním směrem polní cesta.

STRUČNÁ HISTORIE MÍSTA, SOUČASNÝ STAV

V nejstarší části prostoru hřbitova se začalo pohřbívat v roce 1772. Jednotlivé hroby jsou zde poměrně hustě rozmístěné, klasická hrobová místa jsou většinově orientovaná po spádnici, tzn. směrem k Dolní Lukavici. U silniční zatáčky je v ohradní zdi umístěna hlavní brána se solitérní vzrostlou lípou. V hlavní ose vedoucí od brány směrem vzhůru je osazen dřevěný kříž. Podél jižní strany nejstarší části hřbitova se nachází linie vzrostlých stromů, které poněkud cloní výhledu do krajinné scény mírného údolí řeky Úhlavy. V severní části ohradní zdi (zejména u malého objektu bývalé márnice) se nachází řada historických náhrobků, spjatých zejména s historií dolnolukavického zámku. Řada z nich je do ohradní, resp. opěrné zdi integrována.
Novodobá část, ležící severovýchodním směrem, ve které se začalo pohřbívat ve 30. letech 20. století, je ohrazena jakožto samostatný celek a přímo sousedí s židovským hřbitovem. Ve středové části tohoto prostoru jsou náhrobky naopak orientované po vrstevnici, tedy směrem k nejstarší části hřbitova.
Židovský hřbitov funguje jako samostatný celek, s vlastním, poměrně obtížně přístupným vstupem. Pro něj je typický velmi příkrý jihovýchodní svah a bohaté zastoupení vzrostlých stromů.

Židovský hřbitov

V obci Dolní Lukavici byla v historii zastoupena poměrně početná židovská komunita. Největší rozmach zaznamenala kolem roku 1837, kdy představovala téměř čtvrtinu všech zdejších obyvatel. Židovská komunita v Dolní Lukavici přestala existovat podle zákona z roku 1890.
Hřbitov byl založen v roce 1654, jeho rozloha je více než 1800 m^2. Je situován ve strmé stráni a ohraničen polorozbořenou kamennou zdí.
Dochovalo se zde téměř 240 náhrobních kamenů, většina z nich je soustředěna na samém vrcholu stráně. Některé z nich vypadají poměrně zachovale a mají čitelný nápis, jiné jsou již popadané a zarostlé. Nejstarší z nich pochází z roku 1718. Poslední pohřeb se zde konal v roce 1923 a od té doby se zde již nepohřbívá.

Od 1.12. roku 2020 nese hřbiotv statut nemovité kulturní památky. V současné době je hřbitov ve vlastnictví i ve správě Federace židovských obcí v České republice.

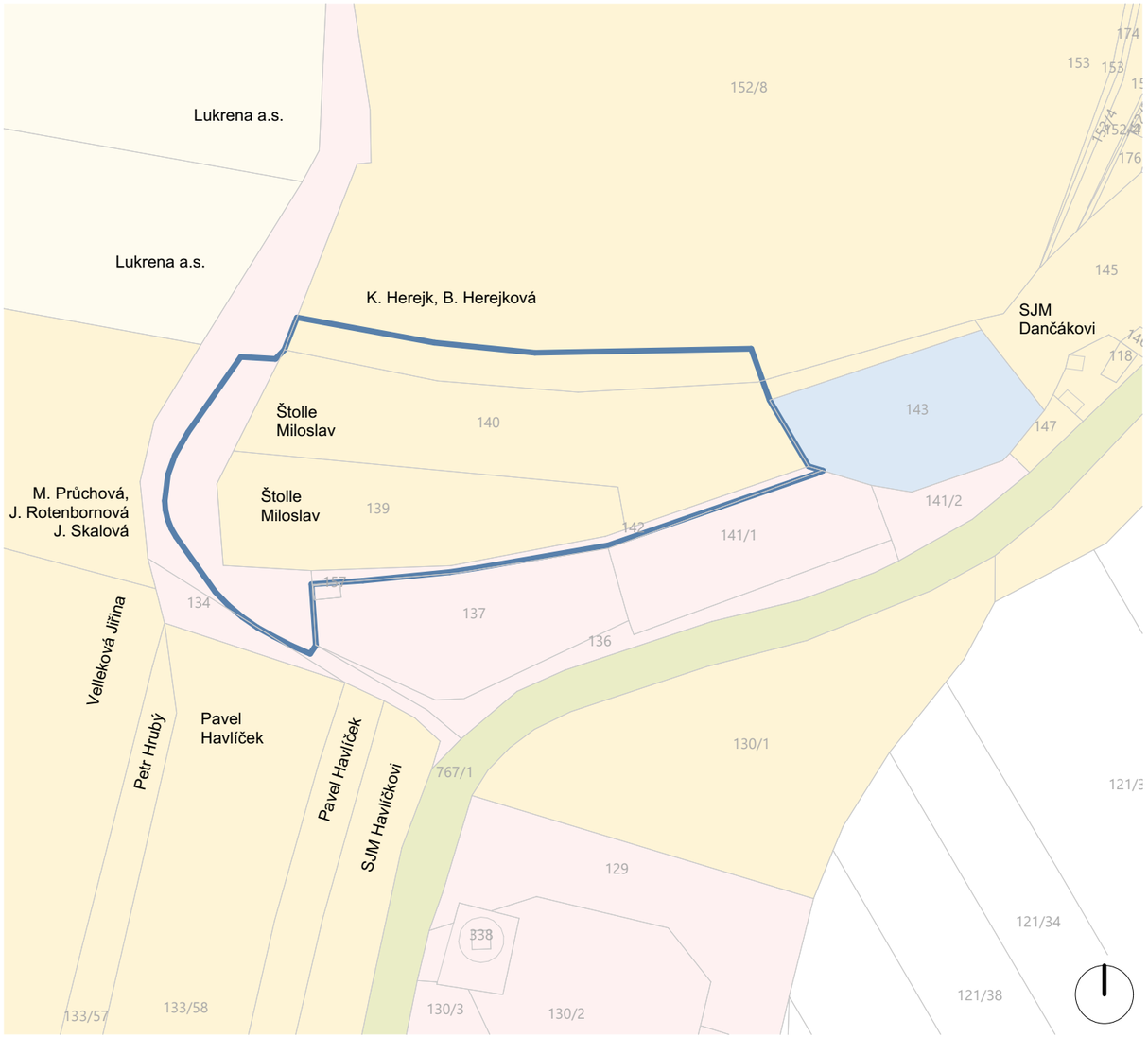

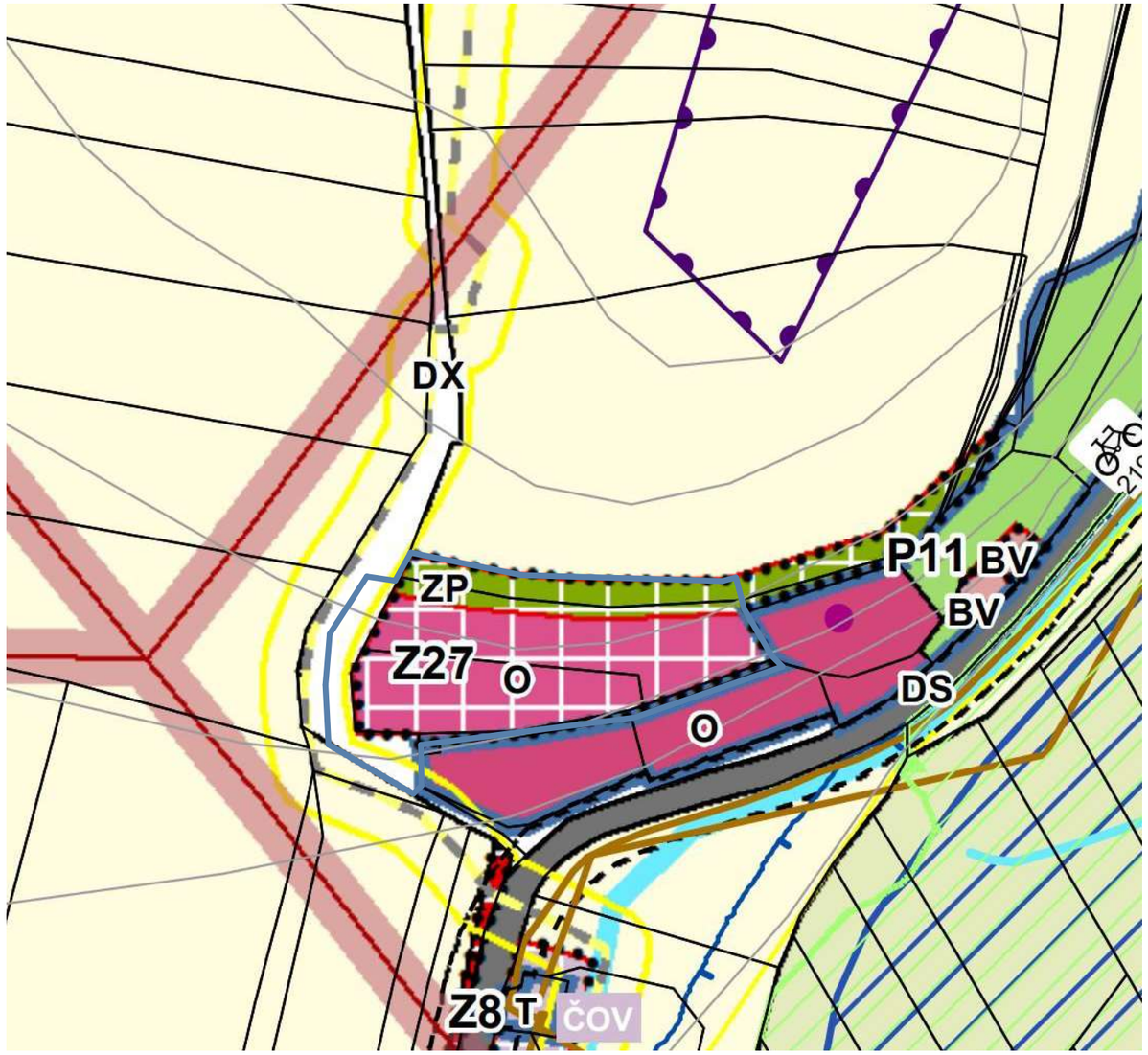

LEGENDA

- ŘEŠENÉ ÚZEMÍ
- PARCELACE DLE KN
- OBEC DOLNÍ LUKAVICE
- PLZEŇSKÝ KRAJ
- FEDERACE ŽIDOVSKÝCH OBCÍ V ČR
- OSTATNÍ FYZICKÉ / PRÁVNICKÉ OSOBY

PODMÍNKY VYPLÝVAJÍCÍ Z PLATNÉHO ÚZEMNÍHO PLÁNU DOLNÍ LUKAVICE

(nabytí účinnosti 25.6.2022)

ZASTAVITELNÁ PLOCHA Z27 (O)

- navrhovaná plocha občanského vybavení (O) o velikosti cca 5780 m^2
- účel vymezení plochy - rozšíření prostorových možností stávajícího hřbitova
- limity využití území: - respektovat OP vodního zdroje II. stupně (Plzeň Homolka)
  - respektovat vedení VTL plynovodu resp. zejména jeho bezpečnostního pásma

PLOCHA ZMĚNY V KRAJINĚ Z27 (ZP)

- navrhovaná plocha zeleně přírodního charakteru (ZP) o velikosti cca 3000 m^2
- účel: - zajištění distanční ochrany vůči výše položené zemědělsky obhospodařované půdě
  - posílení pietního charakteru místa
  - realizace lokálního protierozního opatření na svažitém pozemku
  - založení pásu vysoké krajinné zeleně (stromy, keřové patro)

Celková velikost řešeného území je cca 8500 m^2.

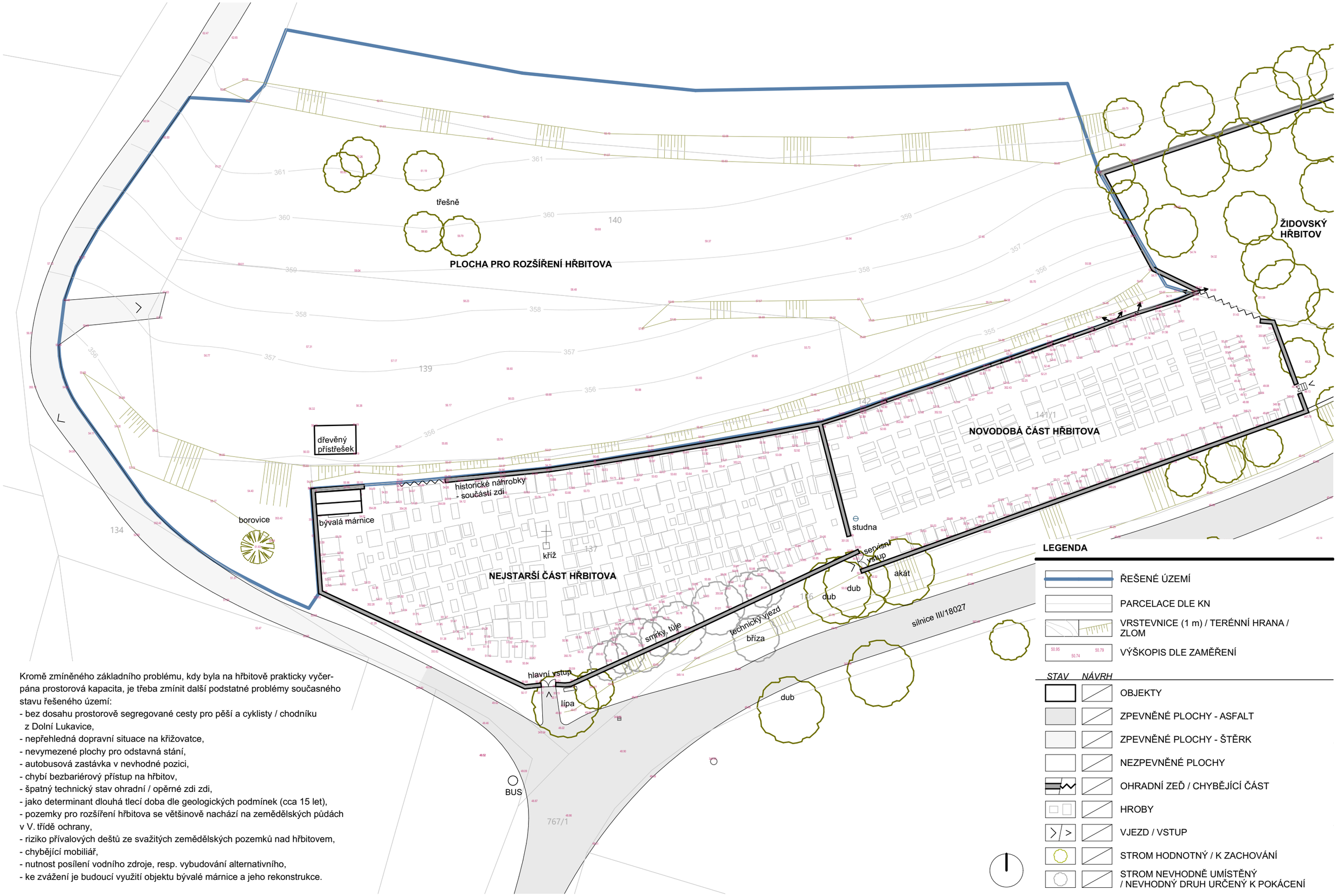

Kromě zmíněného základního problému, kdy byla na hřbitově prakticky vyčerpána prostorová kapacita, je třeba zmínit další podstatné problémy současného stavu řešeného území:

- bez dosahu prostorově segregované cesty pro pěší a cyklisty / chodníku z Dolní Lukavice,
- nepřehledná dopravní situace na křižovatce,
- nevymezené plochy pro odstavná stání,
- autobusová zastávka v nevhodné pozici,
- chybí bezbariérový přístup na hřbitov,
- špatný technický stav ohradní / opěrné zdi zdi,
- jako determinant dlouhá tlecí doba dle geologických podmínek (cca 15 let),
- pozemky pro rozšíření hřbitova se většinově nachází na zemědělských půdách v V. třídě ochrany,
- riziko přívalových deštů ze svažitých zemědělských pozemků nad hřbitovem,
- chybějící mobiliář,
- nutnost posílení vodního zdroje, resp. vybudování alternativního,
- ke zvážení je budoucí využití objektu bývalé márnice a jeho rekonstrukce.

www.ateliervas.cz

ZHOTOVITEL:

Ateliér KROK s.r.o., Unhošťská 2021, 272 01 Kladno

PROJEKT:

Rozšíření hřbitova v Dolní Lukavici

MĚŘÍTKO:

1:500

Situace - stav a problémy v území

A.3

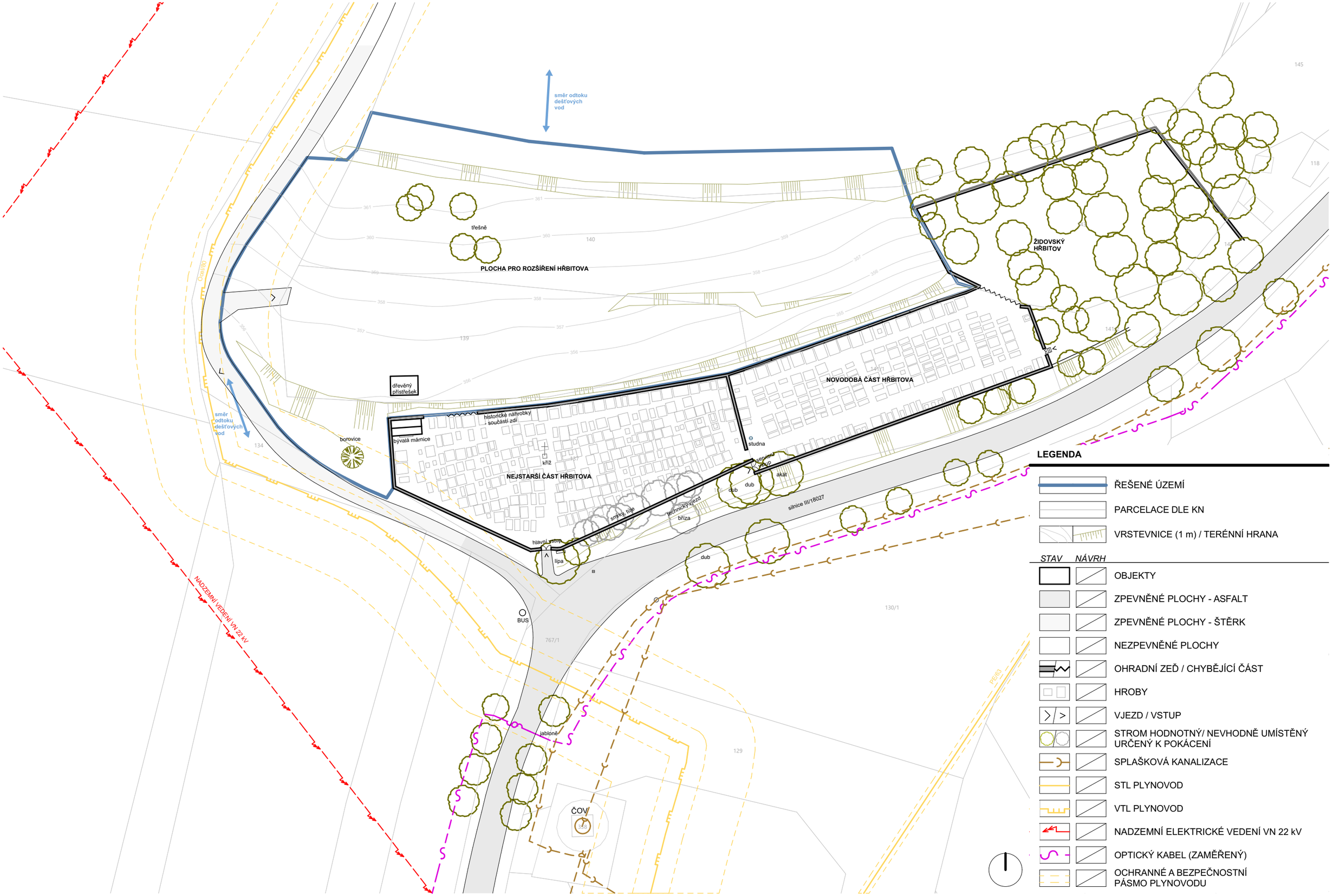

www.ateliervas.cz

ZHOTOVITEL:

Ateliér KROK s.r.o., Unhošťská 2021, 272 01 Kladno

PROJEKT:

Rozšíření hřbitova v Dolní Lukavici

MĚŘÍTKO:

1:750

Koordinační situace - stav

A.4

Pohled na svažitou východní část řešeného území (směrem k židovskému hřbitovu)

Výhled na sídlo Dolní Lukavice s dominantou objektu bývalé sýpky

Výhled na sídlo Dolní Lukavice s dominantou kostela sv. Petra a Pavla

Pohled na nejstarší část hřbitova s linií vzrostlých stromů bránících výhledu do krajinné scény s nivou řeky Úhlavy

Pohled s alejí směrem ke hřbitovu z Dolní Lukavice

Vstup na hřbitov se vzrostlou lípou, v pozadí objekt býv. márnice

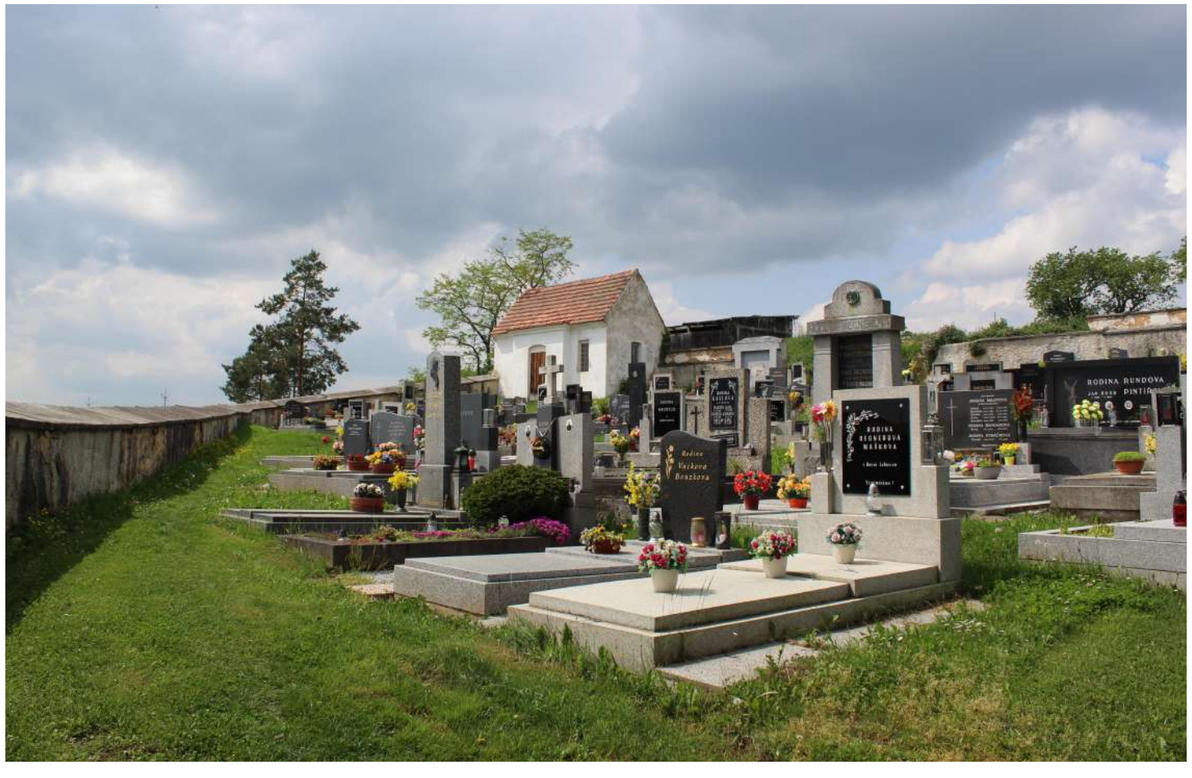

Nejstarší část hřbitova s býv. márnicí

Starý hřbitov - kompoziční osa s křížem

Starý hřbitov - rozpadlá ohradní / opěrná zeď

Vstup do židovského hřbitova

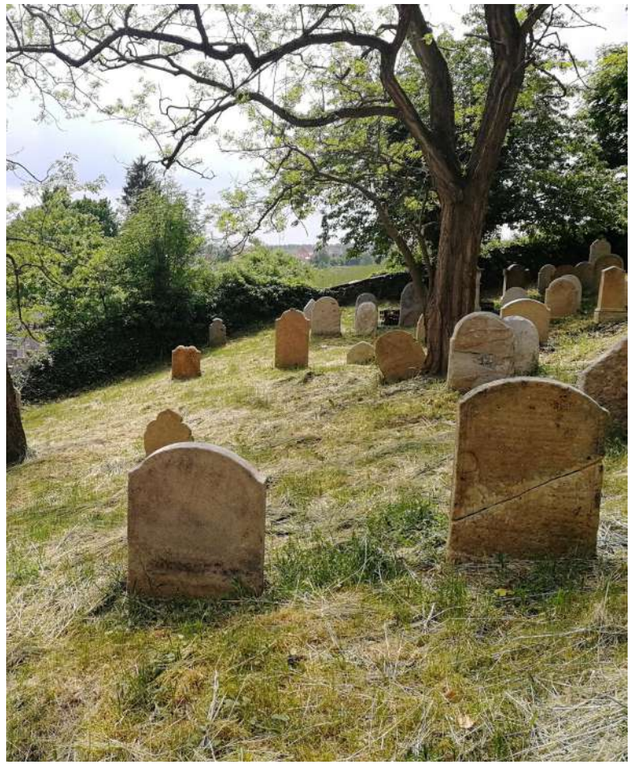

Židovský hřbitov

Místo pro možný průchod z nové části hřbitova

Židovský hřbitov

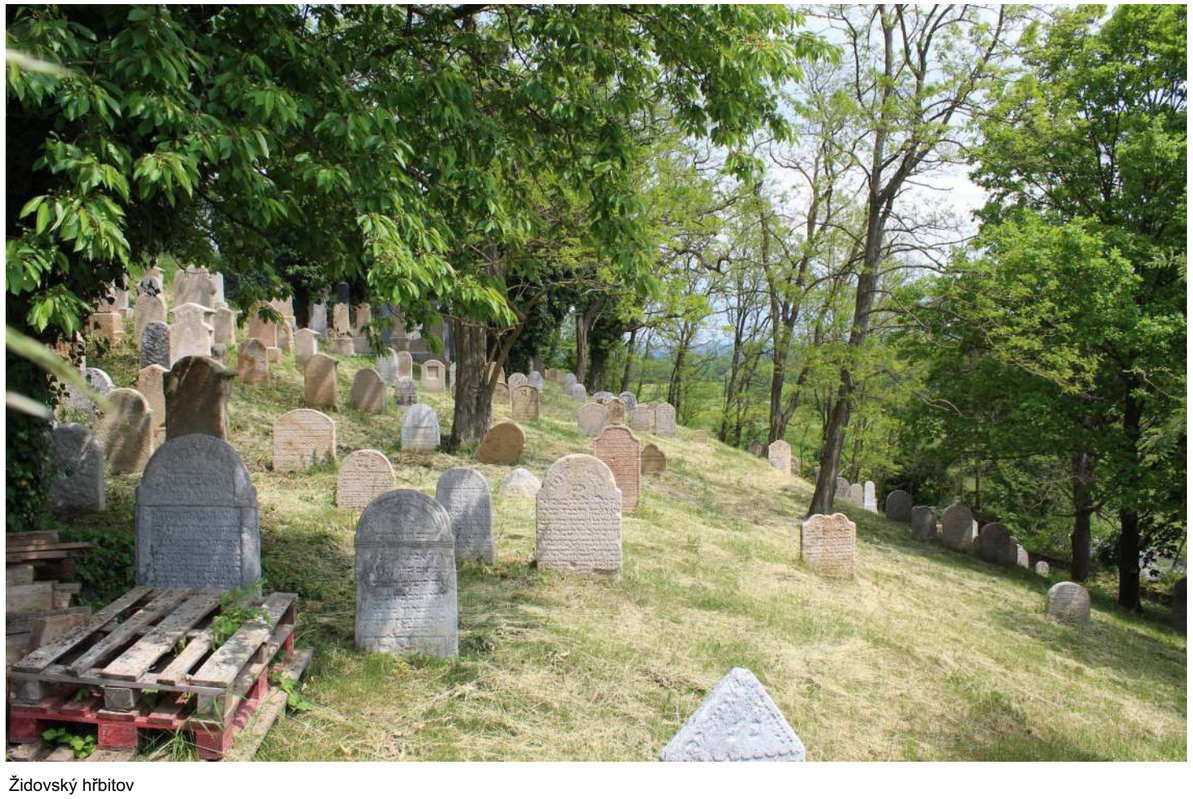

Židovský hřbitov

B | NÁVRHOVÁ ČÁST

LIBRETO

Charakteristické pojmy
Krajina / venkov / svoboda / přirozenost / otevřenost / harmonie / souznění.
Propojení / smíření / ztotožnění / splynutí / přijmutí / přesah / smysl.
Síla / klid / celek.
Rozmanitost / víceúčelovost.

Směr
Cílem je vytvořit harmonické prostředí, v němž může docházet k nenucenému smiřování dvou světů / světa živého a posmrtného / světla a temnoty.

Venkovský hřbitov má být místem svobodným, pokorným, trošku "domáckým" / ve smyslu bezpečí a pocitu důvěry.
Má být takovým prostorem, který se nesnaží nic popírat, ale naopak respektovat, přijímat a poskytovat prostorovou oporu při procesu smiřování se se změnou daností světa.

Zároveň by měl být i místem jemně nespoutaným a tajuplným, lehce divokým, přirozeným a překvapivým, přesto však čitelným, silným a uceleným.

Místem spojení, harmonie, souznění, přijetí a klidu.

Koncept
Křivka vs. svažitý terén
Základní osnovou / kostrou hřbitova je jemně se vinoucí křivka / hlavní linie.

Křivka se nesnaží terén ochočit, naopak využívá jeho jedinečnosti, nepopírá jej, nevymezuje se vůči němu, přijímá jej a využívá jeho přirozenosti. Křivka je hravá a nespoutaná.

Paralela křivky s životem a smrtí - přijetí / přizpůsobení se / smíření / adaptace na změnu daností.

Křivka na sebe váže a propojuje jednotlivé dílčí části hřbitova, svébytná místa, takzvaná „ZÁKOUTÍ“.
ZÁKOUTÍ se liší podle způsobu pohřbívání, nabízejí specifické prostory určené pro různorodé účely včetně možné lokalizace místa posledního rozloučení.

Od v ČR tradičních a reprezentativních forem, typických pro městské hřbitovy ...

Hrobka - Malvazinecký hřbitov / Praha

Kostrový hrob - Olšanské hřbitovy / Praha

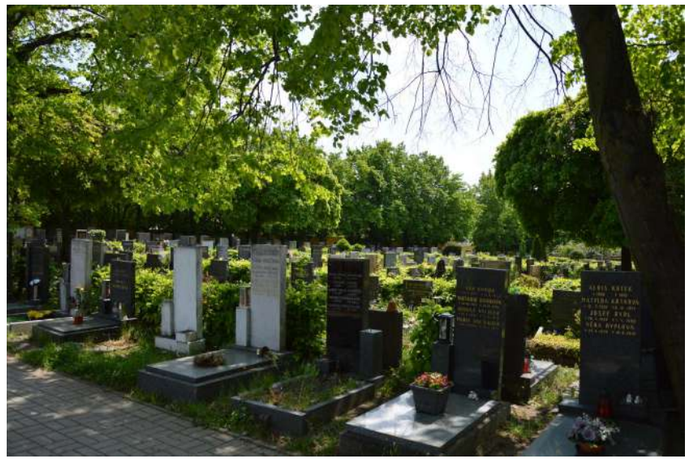

Urnový hrob - Malvazinecký hřbitov / Praha

... po méně konvenční způsoby prostorového pojetí

Kolumbária - Holýšovský hřbitov

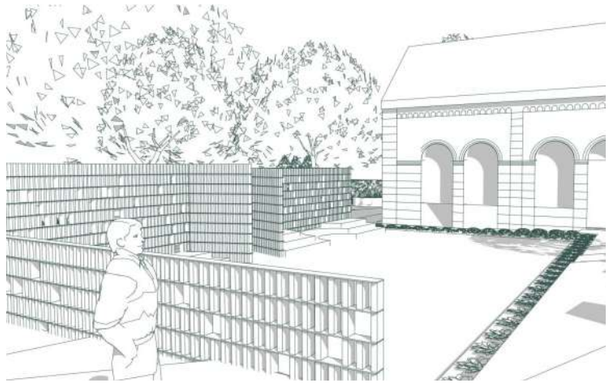

Vsypová louka (návrh) - Malvazinecký hřbitov, Praha

Rozptylová loučka - Lštění (Benešov)

Pietní místo pro nenarozené zesnulé děti - Brno
1) vsyp popela (ke stromu-strom miminek), 2) rozptyl

Epitafní desky

Les vzpomínek - hřbitov Ďáblice, Praha: varianty: 1) uložení biourny ke stromu, 2) uložení biourny do prostoru s vysazením sazenice, 3) rozptyl popela v prostoru

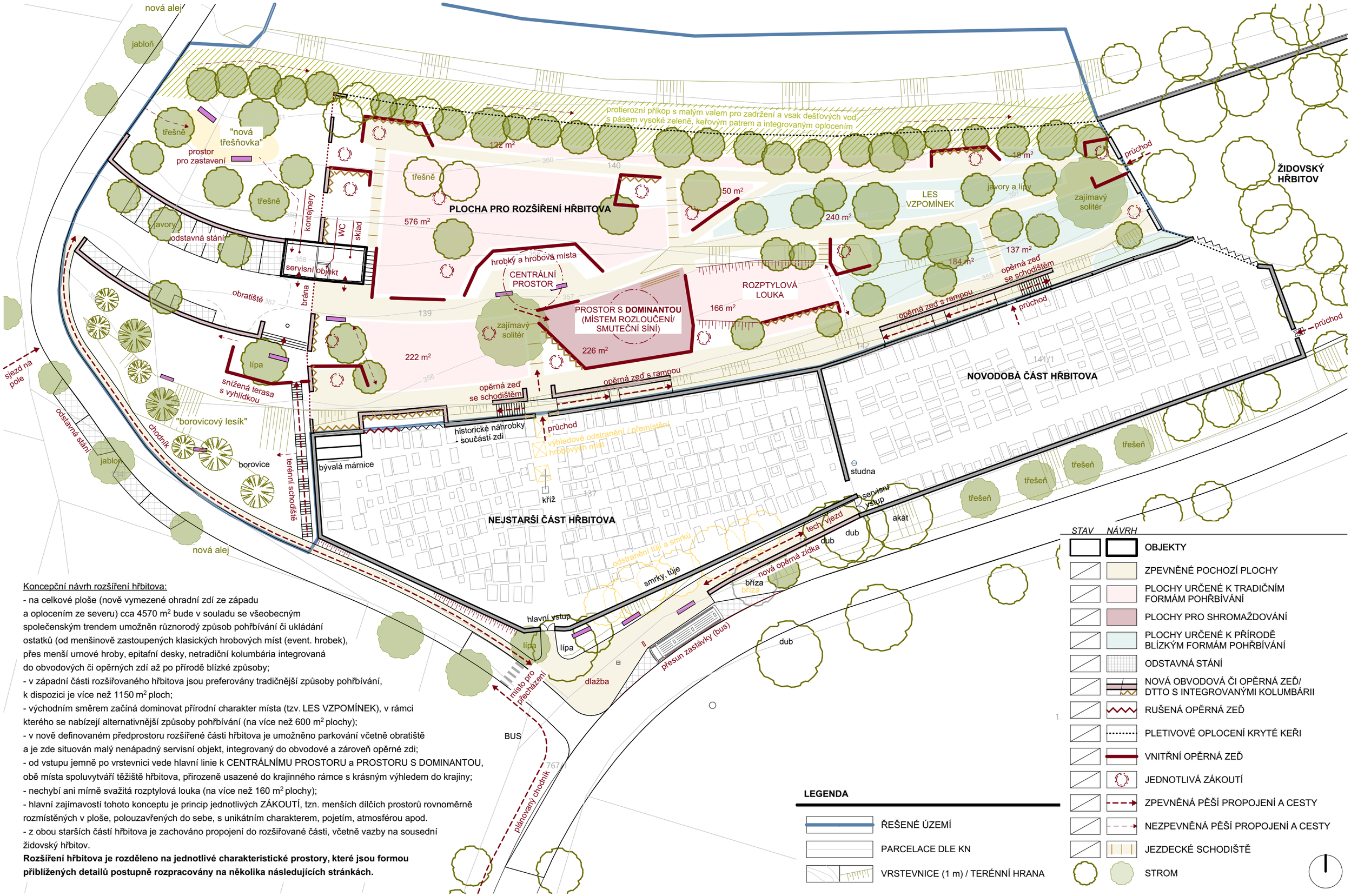

Koncepční návrh rozšíření hřbitova:

- na celkové ploše (nově vymezené ohradní zdí ze západu a oplocením ze severu) cca 4570 m² bude v souladu se všeobecným společenským trendem umožněn různorodý způsob pohřbívání či ukládání ostatků (od menšinově zastoupených klasických hrobových míst (event. hrobek), přes menší urnové hroby, epitafní desky, netradiční kolumbária integrovaná do obvodových či opěrných zdí až po přírodě blízké způsoby;
- v západní části rozšiřovaného hřbitova jsou preferovány tradičnější způsoby pohřbívání, k dispozici je více než 1150 m² ploch;
- východním směrem začíná dominovat přírodní charakter místa (tzv. LES VZPOMÍNEK), v rámci kterého se nabízejí alternativnější způsoby pohřbívání (na více než 600 m² plochy);
- v nově definovaném předprostoru rozšířené části hřbitova je umožněno parkování včetně obratiště a je zde situován malý nenápadný servisní objekt, integrovaný do obvodové a zároveň opěrné zdi;
- od vstupu jemně po vrstevnici vede hlavní linie k CENTRÁLNÍMU PROSTORU a PROSTORU S DOMINANTOU, obě místa spoluvytváří těžiště hřbitova, přirozeně usazené do krajinného rámce s krásným výhledem do krajiny;
- nechybí ani mírně svažitá rozptylová louka (na více než 160 m² plochy);
- hlavní zajímavostí tohoto konceptu je princip jednotlivých ZÁKOUTÍ, tzn. menších dílčích prostorů rovnoměrně rozmístěných v ploše, polouzavřených do sebe, s unikátním charakterem, pojetím, atmosférou apod.
- z obou starších částí hřbitova je zachováno propojení do rozšiřované části, včetně vazby na sousední židovský hřbitov.

Rozšíření hřbitova je rozděleno na jednotlivé charakteristické prostory, které jsou formou přiblížených detailů postupně rozpracovány na několika následujících stránkách.

www.ateliervas.cz

ZHOTOVITEL:
Ateliér KROK s.r.o., Unhošťská 2021, 272 01 Kladno

PROJEKT:
Rozšíření hřbitova v Dolní Lukavici

MĚŘÍTKO:
1:500

Koncepční schéma

B.3

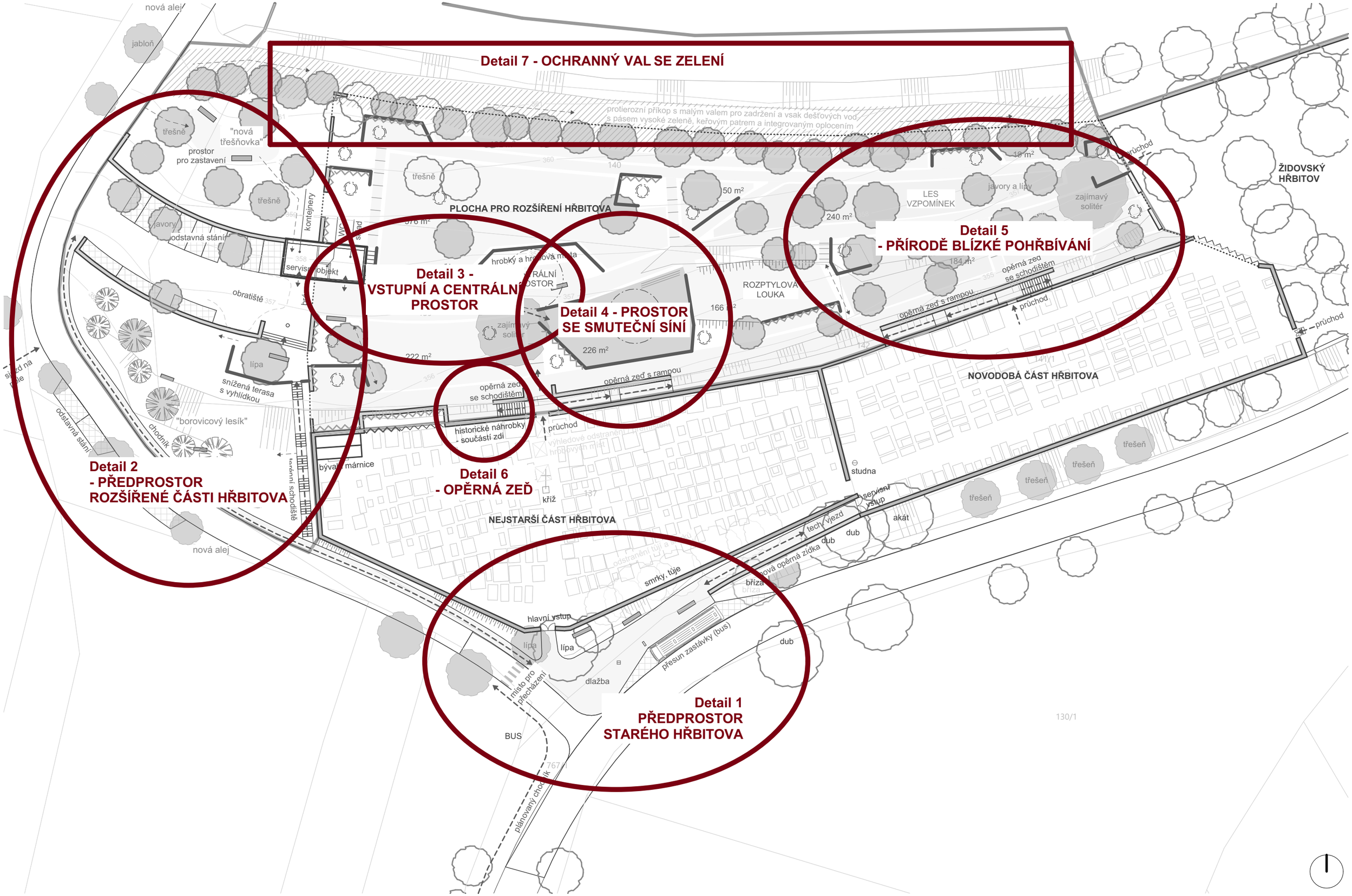
Detail 7 - OCHRANNÝ VAL SE ZELENÍ
protierozní příkop s malým valem pro zadržení a vsak dešťových vod, s pásem vysoké zeleně, keřovým patrem a integrovaným oplocením
Detail 2
- PŘEDPROSTOR
ROZŠÍŘENÉ ČÁSTI HŘBITOVA
Detail 3 -
VSTUPNÍ A CENTRÁLNÍ
PROSTOR
Detail 4 - PROSTOR
SE SMUTEČNÍ SÍNÍ
Detail 5
- PŘÍRODĚ BLÍZKÉ POHŘBÍVÁNÍ
Detail 6
- OPĚRNÁ ZEĎ
Detail 1
PŘEDPROSTOR
STARÉHO HŘBITOVA
PLOCHA PRO ROZŠÍŘENÍ HŘBITOVA
NEJSTARŠÍ ČÁST HŘBITOVA
NOVODOBÁ ČÁST HŘBITOVA
ŽIDOVSKÝ
HŘBITOV
LES
VZPOMÍNEK
ROZPTYLOVÁ
LOUKA
nová alej
jabloň
třešně
"nová
třešňovka"
prostor
pro zastavení
javory
odstavná stání
kontejnery
servisní objekt
obratiště
lípa
snížená terasa
s vyhlídkou
"borovicový lesík"
chodník
terénní schodiště
bývalá márnice
hrobky a hrobová místa
zajímavý
solitér
opěrná zeď
se schodištěm
opěrná zeď s rampou
historické náhrobky
- součástí zdi
průchod
vyhledové odstranění
hrobových míst
kříž
studna
servisní
vstup
akát
dub
tech. vjezd
nová opěrná zídka
smrky, tůje
bříza
hlavní vstup
přesun zastávky (bus)
místo pro
přecházení
dlažba
BUS
plánovaný chodník
javory a lípy
zajímavý
solitér
opěrná zeď
se schodištěm
opěrná zeď s rampou
průchod
130/1

Detail 1 - PŘEDPROSTOR STARÉHO HŘBITOVA

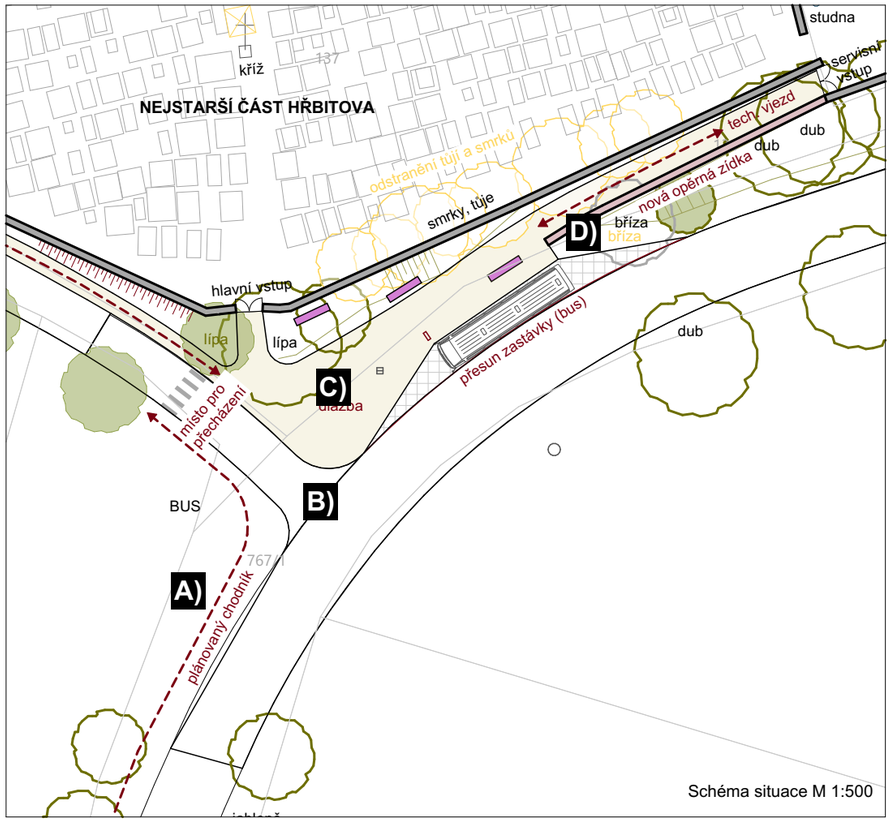

Schéma situace M 1:500

HLAVNÍ PRINCIPY ŘEŠENÍ:

A) Realizace spojnice pro pěší a cyklisty mezi sídlem a hřbitovem
Důležitým předpokladem je (již předjednávaná) realizace cesty pro pěší a cyklisty či chodníku vedoucího při silnici ze sídla Dolní Lukavice ke hřbitovu, která umožní relativně bezpečnou docházku. Její konkrétní podoba je aktuálně v jednání. Součástí záměru je doplnění místa pro přecházení přes účelovou komunikaci, vedoucí severním směrem ke křižovatce s křížkem.

B) Úprava dopravního řešení křižovatky
Velmi podstatnou součástí je úprava dopravního řešení křižovatky "Dolní Lukavice, Lišice, u sloupu" v zatáčce silnice III/18027 spočívající v:
- revizi tvaru křížení s účelovou komunikací (tzn. redukci pojížděných asfaltových ploch),
- přesunu autobusové zastávky ve směru z Lišic do D.Lukavice včetně vymezení zálivu,
- úplné redukci odstavných stání a jejich přemístění na vhodnější místo,
- doplnění jednostranného chodníku podél účelové komunikace.

C) Kultivace parteru a zeleně
Navrhované úpravy spočívají v těchto zásazích:
- vymezení a vydláždění pochozích ploch předprostoru včetně doplnění mobiliáře (lavičky, kolostavy, odpadkový koš apod.),
- umístění mapy či infopanelu (turistického zastavení),
- úpravách zeleně (např. kácení tůjí, smrků a břízy podél jižní obvodové zdi, narušující stabilitu zdi a bránící výhledu do krajiny, dosazení druhé lípy u vstupu, vysázení nové aleje menších ovocných stromů vzhůru podél účelové komunikace a další dílčí úpravy).

D) Rekonstrukce opěrné zdi u technického vjezdu
Za účelem zachování příjezdu k servisnímu vstupu po rampě do novodobé části hřbitova je nutné:
- odstranit stávající opěrnou zeď z prefabrikovaných dílců,
- nahradit ji opěrnou zdí novou (např. kamennou, gabionovou),
- doplnit zpevněný povrch, určený pro pojezd servisní techniky.

A) Spojnice pro pěší a cyklisty podél silnice ze sídla ke hřbitovu

C) Příklad pojetí informačního mobiliáře

C) Příklady kultivace předprostoru včetně úprav zeleně (pochozí povrchy, lavičky, opěrné zdi, atd.)

Revitalizace hřbitova Kunčí, autor: Med Pavlík architekti s.r.o.

Detail 2 - PŘEDPROSTOR ROZŠÍŘENÉ ČÁSTI HŘBITOVA

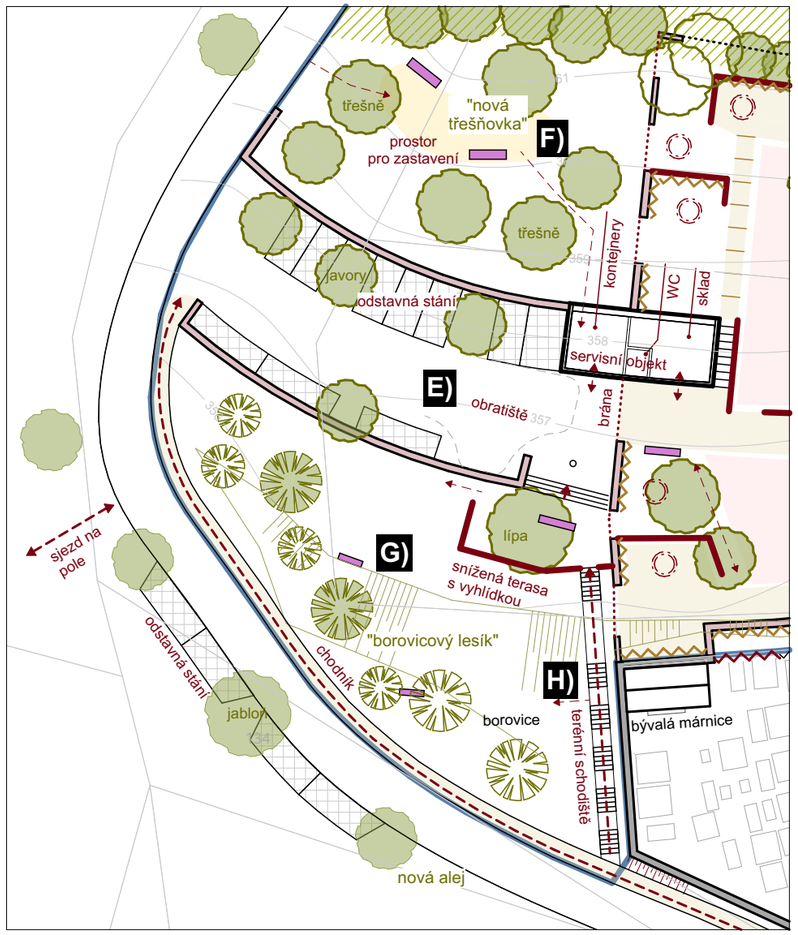

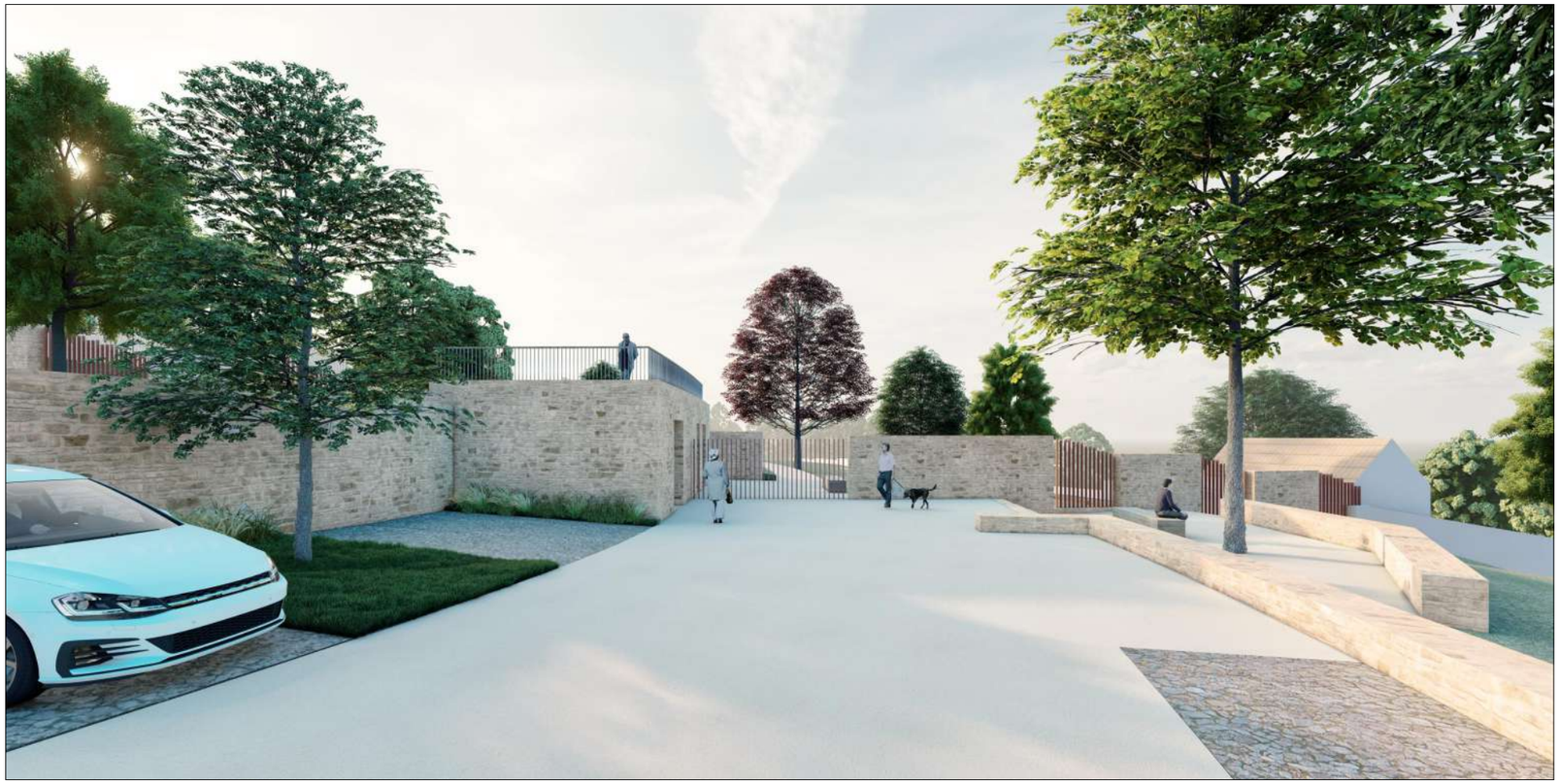

E) Schematická vizualizace vstupní partie rozšířené části hřbitova: vlevo odstavná stání pod opěrnou zdí a servisní objekt, v čele brána s hlavní dominantou, vpravo snížená pobytová terasa s výhledem na sídlo

HLAVNÍ PRINCIPY ŘEŠENÍ:

E) Vstupní partie rozšiřované části hřbitova

v sobě integrují tyto součásti:
- krátkou příjezdovou cestu s obratištěm, jemně tvarovanou po vrstevnici, jejíž součástí jsou jak kolmá, tak podélná odstavná stání (9 + 1 handicap) - tzn. bezbariérový přístup,
- prostor je ze severní strany lemován oblou opěrnou zdí, která v sobě skrývá i menší servisní objekt (o rámcových rozměrech 12 x 6 m), uvnitř kterého se nachází oddělený a krytý prostor pro kontejnery odpadového hospodářství (cca 22 m^2), skladové zázemí včetně WC (cca 32 m^2). Tento polozapuštěný objekt může být opatřený pochozí (částečně zelenou) střechou včetně zábradlí, kterou lze využívat jako vyhlídkovou terasu.
- snížená pochozí terasa s vyhlídkou na Dolní Lukavici, se solitérní lípou a přístupem na terén,
- hlavní cesty uvnitř hřbitova jsou navrženy v parametrech občasného pojezdu menším vozidlem, po délce východním směrem je umožněn zokruhovaný průjezd.

F) Nová třešňovka

V tomto přírodě blízkém prostoru by mělo dojít k těmto úpravám:
- s odkazem na několik nedalekých stávajících starých třešní by zde byl dosázen nový třešňový sad fungující jako pobytový prostor pro zastavení, nejen pro návštěvníky hřbitova nebo pro kolemjdoucí výletníky či projíždějící cyklisty, s krásným výhledem do okolní krajiny,
- doplnění mlatových zpevněných ploch a několika kusů mobiliáře (dubové sezení se stolem, kolostav, apod.).

G) Zeleň ve svahu aneb "borovicový lesík"

- úpravy zeleně ve svahu takovým způsobem, aby byl zachován výhled + dvě lavičky na terénu,
- nízká popínavá zeleň bez keřů, květiny a několik samostatných borovic.

F) Atmosféra nové třešňovky se zastavením

F) Dřevěný prvek pro třešňovku

E) Příklad charakteru ploch a dělících zdí v předprostoru
Klášterní zahrady v Litomyšli, autoři: Václav Babka, Radko Květ, Zdeněk Sendler

H) Nové terénní schodiště podél ohradní zdi staré části hřbitova

Poměrně prudké jezdecké schodiště umístěné ve svahu umožní zkrácení přístupové cesty:
- kombinace dřevěných podstupnic a mlatového povrchu,
- při vzestupu vzhůru dobrodružství při odkrývání výhledů,
- možnost doplnění výtvarného, herního či naučného rozměru.

Kladno, Sítenské údolí, autoři: Jan Červený, Mikoláš Vavřín, Eva Vízková

Detail 3 - CENTRÁLNÍ PROSTOR NA HLAVNÍ LINII

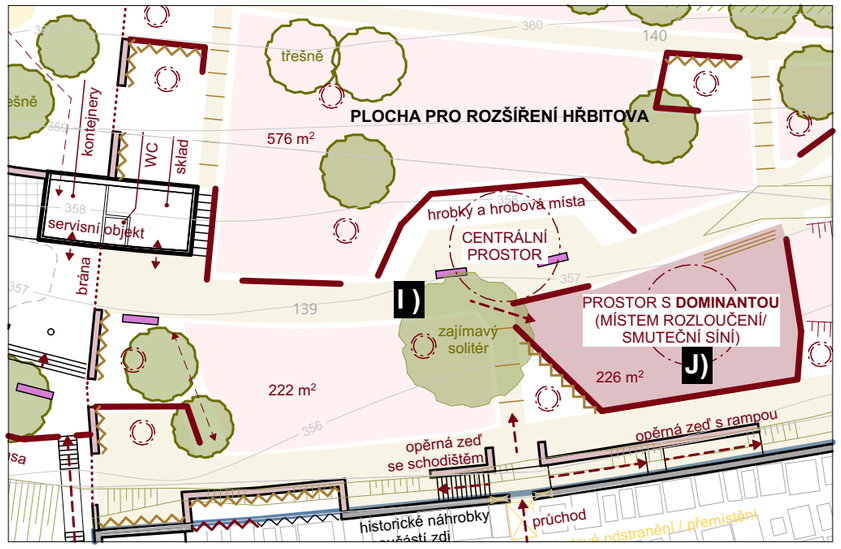

HLAVNÍ PRINCIPY ŘEŠENÍ:

I) Centrální prostor rozšířené části hřbitova na hlavní linii

Za vstupní branou se po vrstevnici jemně vine hlavní cesta uvnitř ohrazené rozšířené části hřbitova, tzv. HLAVNÍ LINIE, na které se nachází dva důležité prostory (jeden směrem nahoru, druhý dolů):

- CENTRÁLNÍ PROSTOR, do terénu jemně zahloubená zpevněná plocha, podél které jsou soustředěna prostorově nejnáročnější místa odpočinku (tzn. hrobky - může se jednat zejména o přemístěné prvky, které byly původně součástí opěrné zdi nejstarší části hřbitova a kvůli propojení obou částí či odstranění opěrné zdi je třeba přemístit - a dále o menšinově zastoupená hrobová místa),
- centrální prostor bude vymezen opěrnou zdí, která může mít rozličná pojetí (záleží na tvaru, výšce, přítomnosti různých výklenků či dělících prvků, i zastoupení popínavé zeleně, kdy zeď v podstatě vizuálně zmizí),
- za vstupní partií v čele hlavní linie se předpokládá umístění výjimečně vzrostlého solitérního stromu (např. lípy), která by měla ve spojení s vertikální součástí navazujícího prostoru se smuteční síní, vytvořit základ pro nový genius loci rozšiřované části hřbitova,
- další možností je umístění dominantního uměleckého díla (např. kříže, sloupu či sochy), které roli dominanty převezme, čemuž je poté nutné přizpůsobit ostatní navrhované prvky,
- při pohybu směřujícím dovnitř hřbitova následuje naopak terénně předsazený prostor s dominantou SMUTEČNÍ SÍNĚ (viz detail na následující stránce).

Pohled z budoucího centrálního prostoru (I) směrem na Dolní Lukavici

I) Příklad prostorového působení solitérního stromu při hlavní pěší cestě
Urbanistický a architektonický návrh hřbitova v Husově ulici v Černošicích, kolektiv autorů Ateliéru VAS pod vedením Ing. Jana Vaněčka, 02/2019

I) Příklad prostorového působení uměleckého díla, zdroj: Zázemí hřbitova v Litomyšli, autor: Kuba & Pilař architekti

Příklad prostorového řešení oplocení areálu hřbitova včetně nočního osvětlení
Weiach, Švýcarsko, autoři: Kuhn Landschaftsarchitekten, 2004

Detail 4 - PROSTOR S DOMINANTOU SMUTEČNÍ SÍNĚ

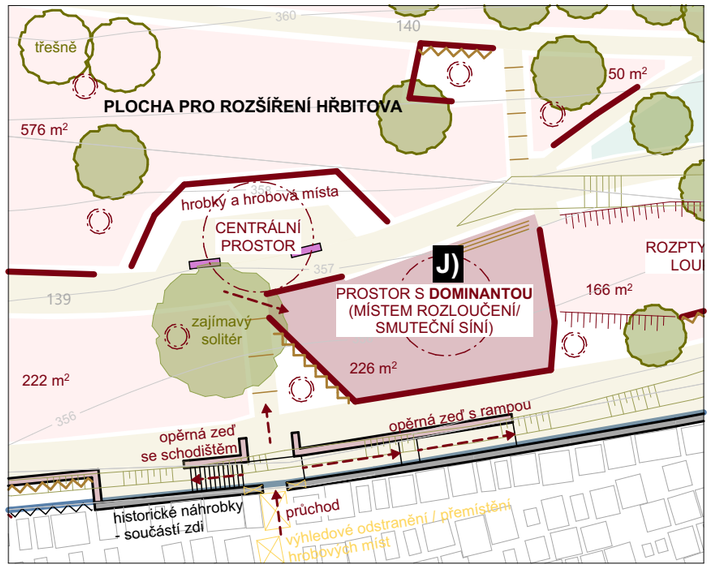

Inspirativní zahraniční realizace kaple odpovídajícího měřítka s venkovským charakterem:
Kaple Salgenreute, Bernardo Bader Architekten, Rakousko

HLAVNÍ PRINCIPY ŘEŠENÍ:

J) Prostor, resp. plato s dominantou smuteční síně či místa rozloučení

V rámci prověřovací studie byla na základě terénních průzkumů vytipována pozice místa rozloučení, která je ideální z hlediska širších krajinných vztahů, terénních podmínek, návazností na stávající části hřbitova a na pozici na hlavní linii.

Návrh architektonické podoby smuteční síně či místa rozloučení je samostatnou úlohou v navazující přípravě celého záměru. Za zvážení stojí také vyhlášení architektonické soutěže.

Tato bezbariérová stavba by v sobě měla integrovat: krytý (ideálně interiérový) prostor pro 20-30 osob včetně hygienického zázemí, zázemí pro osoby zajišťující samotný obřad. Velkým bonusem by byla za dobrého počasí možnost prostorové expanze do venkovního, ale krytého prostoru. Stavba by měla interagovat se sousedním centrálním prostorem a solitérním stromem či uměleckým dílem, případně převzít tuto roli svým samotným architektonickým pojetím.

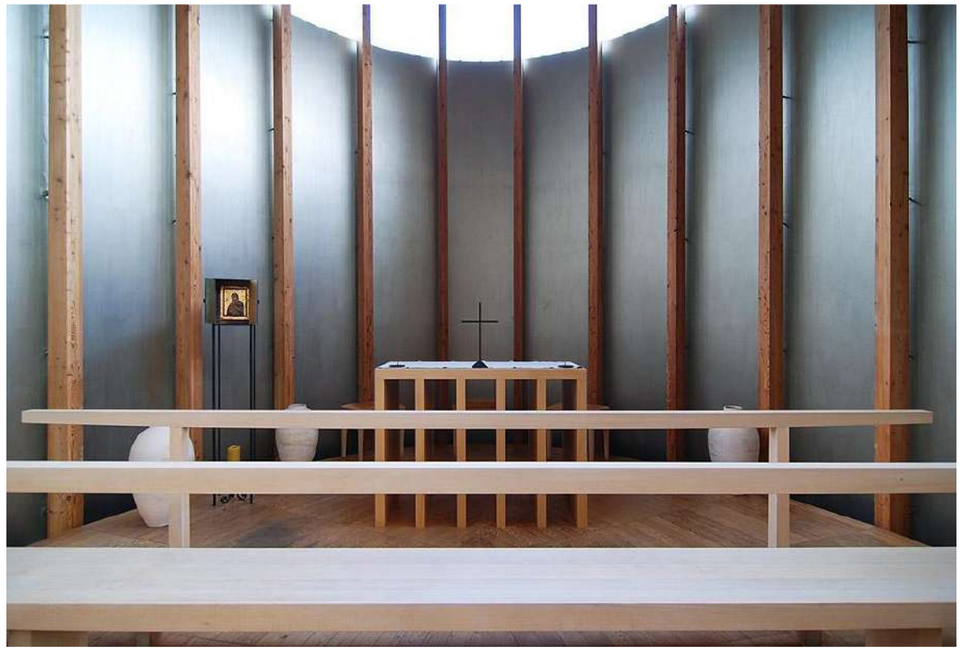

Kaple svatého Benedikta, Peter Zumthor, Švýcarsko

Detail 4 - SMUTEČNÍ SÍŇ - REFERENCE

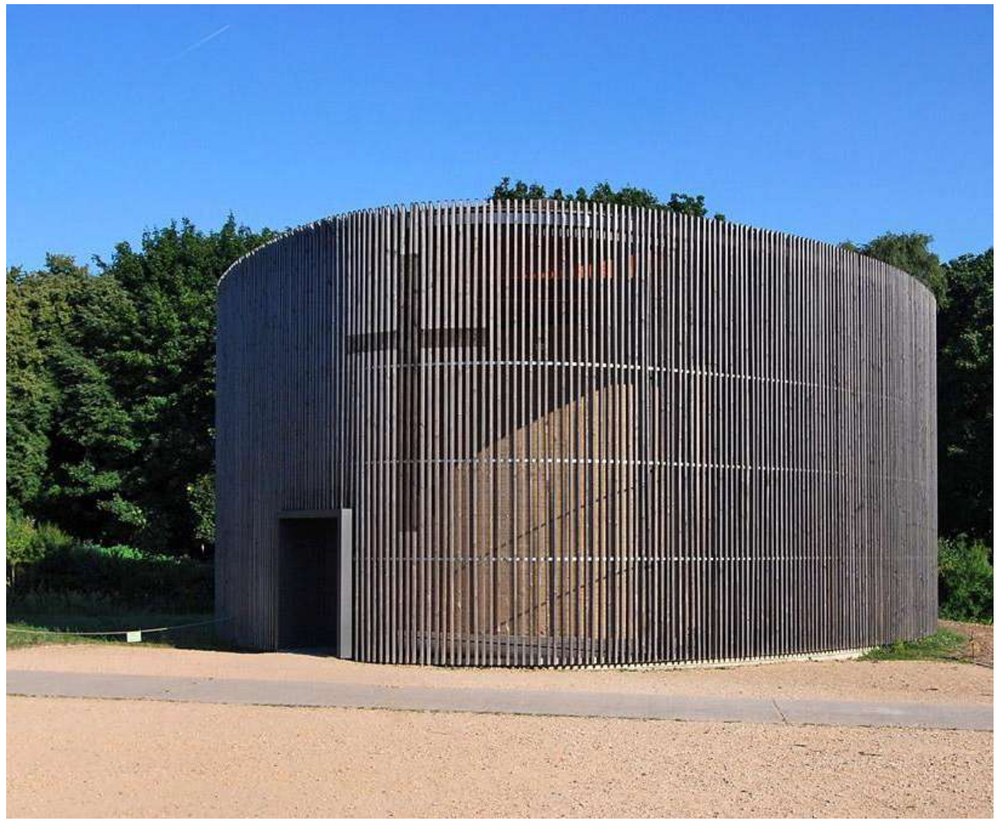

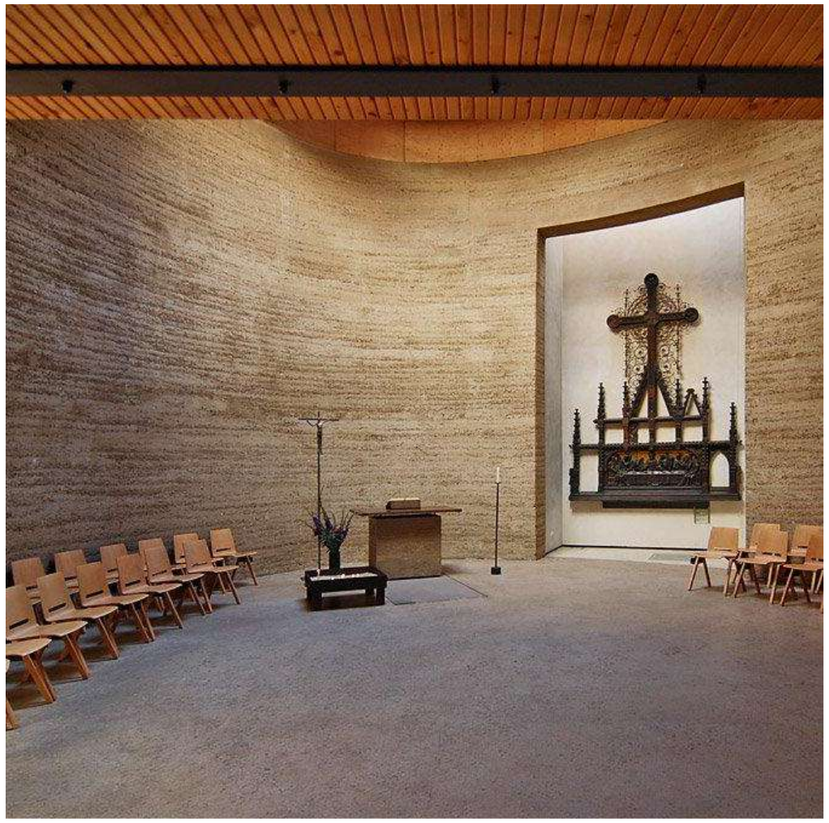

Inspirativní zahraniční realizace kaple odpovídajícího měřítka s venkovským charakterem: Kaple smíření, Martin Rauch, Rudolf Reitermann, Peter Sassenroth, Německo

Hřbitovní kaple Ruhewald, Sebastian Kolm, Německo

Inspirativní tuzemská realizace: Městská smuteční síň v Dobrušce, ATELIER ARCHITEKTURY

Detail 5 - PŘÍRODĚ BLÍZKÉ POHŘBÍVÁNÍ

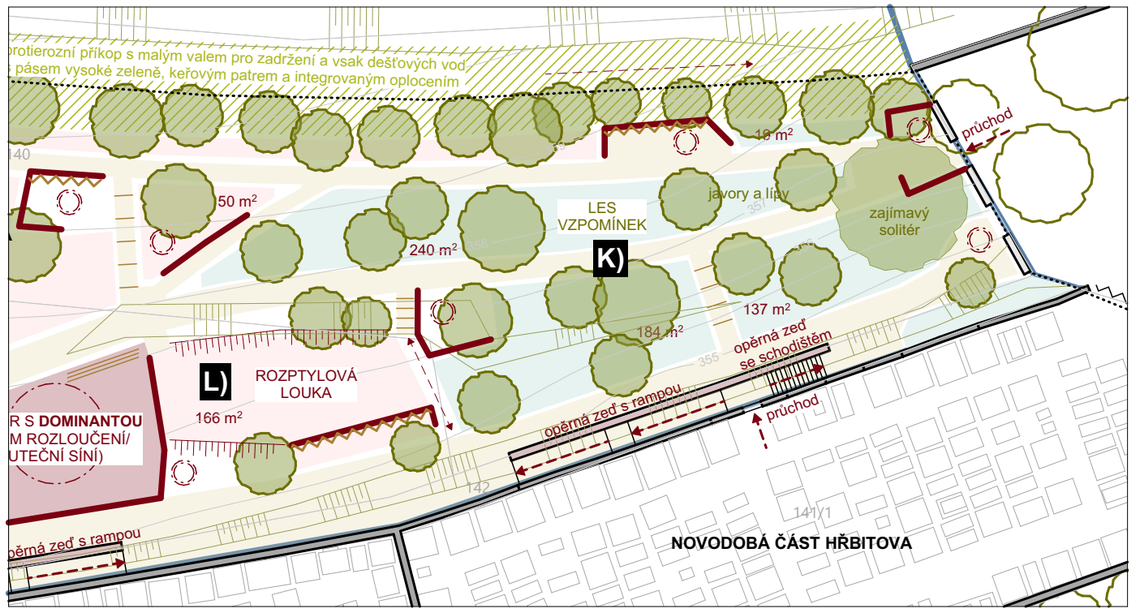

Hřbitov / park v Nørrebro,
části Kodaně, Dánsko

HLAVNÍ PRINCIPY ŘEŠENÍ:

K) Východní / lesní část hřbitova
Čím dále od vstupní partie po hlavní linii, tím začíná dominovat přírodě blízký / lesní charakter svažitého prostoru. Tím vzniká přirozený přechod do prostoru sousedního židovského hřbitova, k němuž je vytvořeno druhé propojení. V této části hřbitova by dostaly prostor méně tradiční způsoby místa odpočinku (viz str. B2 dole).
Charakter prostoru se blíží lesoparku / až lesu. Prostor zde mohou dostat i netradiční formy náhrobků. Poměr ploch vymezených pro tradiční formy pohřbívání vs. přírodě blízké formy lze optimalizovat na míru požadavkům obce.
Obecně je pro koncepci zeleně důležitá druhová střídmost (lípy, javory, třešně).

L) Rozptylová louka
Mírně svažitý prostor, vizuálně na jiné terénní úrovni odpojený od plata se smuteční síní, vymezený jemnou terénní modelací doprovázený několika decentními parterovými prvky.

Soutěžní návrh
- generační náhrobní kámen,
který je tvořen ze schrán na urny,
Tomáš Černý,
soutěž Czechdesign, 2015
(vlevo)

Soutěžní návrh
- náhrobek ve svahu "Povídkář",
s integrovanou lavičkou
Táňa Kubiková
soutěž Czechdesign, 2015
(vpravo)

Hřbitov Dolní Břežany, Zdeněk Sendler

Květinová louka, hřbitov Ďáblice, Praha

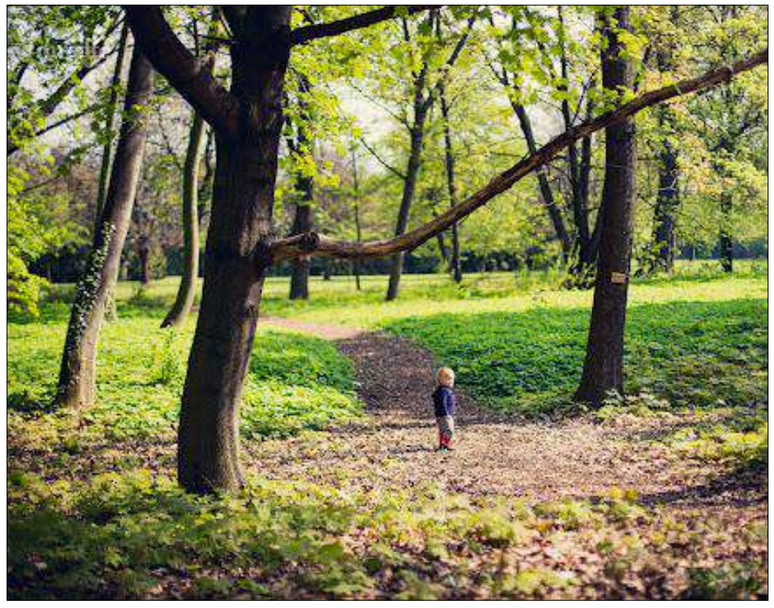

Les vzpomínek, hřbitov Ďáblice, Praha

Detail 5 - PROSTOR POSLEDNÍHO ROZLOUČENÍ - REFERENCE

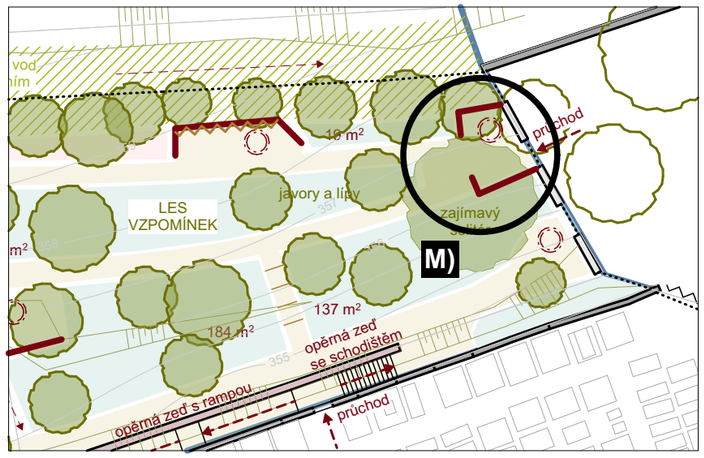

HLAVNÍ PRINCIPY ŘEŠENÍ:

M) Možný prostor pro místo posledního rozloučení v lesní části hřbitova
Zde se nabízí místo pro pořádání komorních obřadů pod širým nebem.
Prostor by měl být uspořádán kolem prvku či uměleckého díla s unikátním pojetím.
Jako inspirace poslouží obrazový materiál na této stránce.

Prostory alternativního posledního rozloučení, Funebra, Ke kořenům

Detail 6 - OPĚRNÁ ZEĎ

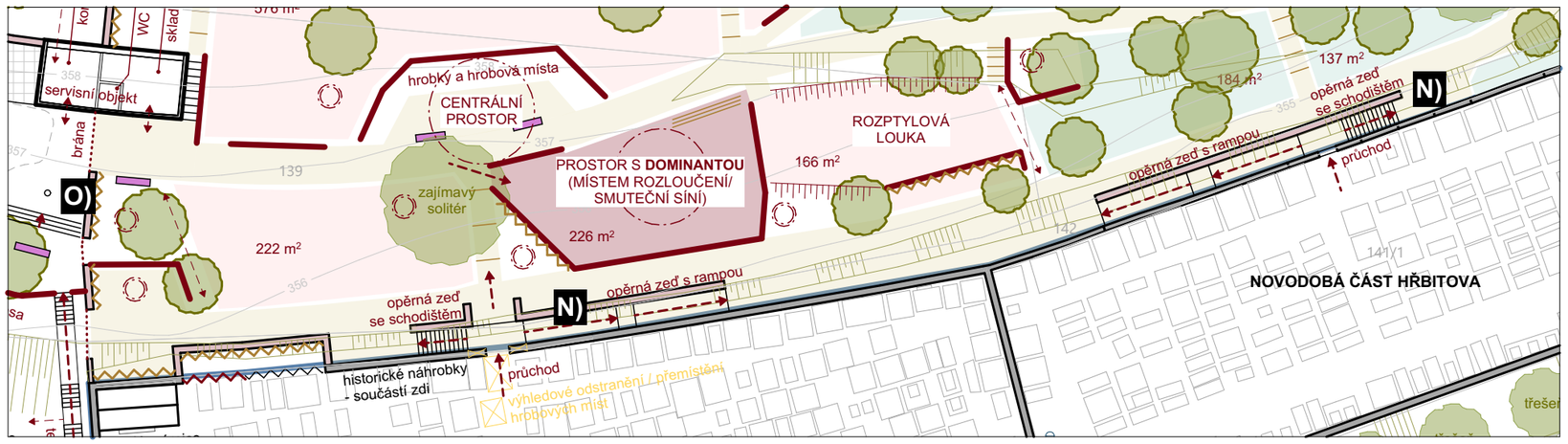

HLAVNÍ PRINCIPY ŘEŠENÍ:

N) Postup při rekonstrukci či částečném odstranění severní obvodové, resp. opěrné zdi nejstarší části hřbitova
Stávající opěrná zeď je v nevyhovujícím, místy až havarijním stavu. Na "zubatou čarou" vyznačeném místě vedle objektu bývalé márnice se už prakticky rozpadla. V části vyznačené ve schématu výše jsou do opěrné zdi integrovány některé významné náhrobky.
Je tedy navržen tento způsob sanace opěrné zdi:
- v dostatečném odstupu od stávající zdi bude založena paralelní opěrná zeď nová, nabízí se např. stupňovitá gabionová konstrukce (viz schematický řez vpravo), konkrétní řešení musí být navrženo po konzultaci s geotechnikem,
- v meziprostoru bude po zajištění původní zdi odtěžena zemina,
- dále dojde k posouzení konkrétního stavu jednotlivých částí stávající zdi a k návrhu případných sanačních prací či k rozhodnutí o odstranění příslušného úseku, pokud to terénní podmínky a navrhované řešení umožňují,
- v meziprostoru bude realizováno vždy jedním směrem schodiště a opačným pozvolná rampa s posouzením konkrétního uložení těchto prvků,
- bude navrženo odpovídající zakrytí nových opěrných zdí, které zamezí zatékání do konstrukce,
- bude navržen způsob odvodnění výše uvedených prvků.

O) Nová obvodová zeď s průhledy
Západní část obvodové zdi spoluutváří celkový dojem z předprostoru rozšiřované části hřbitova. Jejímu materiálovému, konstrukčnímu pojetí a detailům by měla být věnována náležitá pozornost. Dílčí části zdi budou řešeny jako průhledná pole s pravděpodobně kovovou výplní (zámečnické prvky). Součástí řešení může být i umělecké dílo či řemeslné detaily. Do plných polí se nabízí z východní vnitřní části hřbitova integrovat v rámci jednotlivých zákoutí kolumbária.

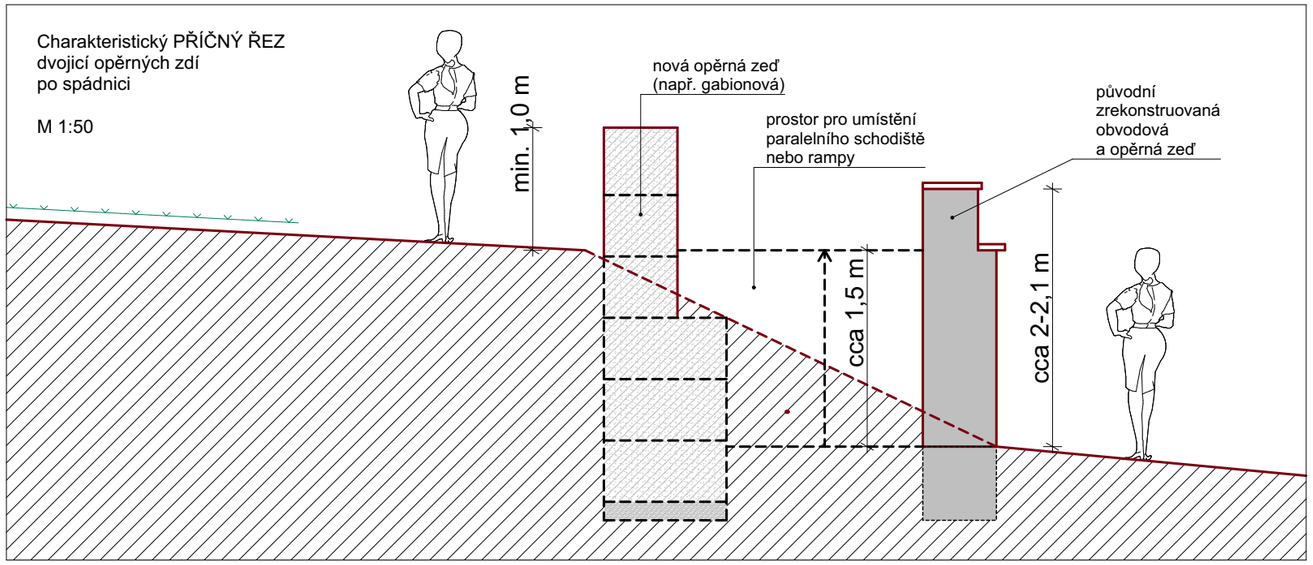

Příklad stupňovité gabionové zdi

Příklad charakteru kamenné zdi

Příklad jednolité gabionové zdi

Detail 7 - OCHRANNÝ VAL SE ZELENÍ

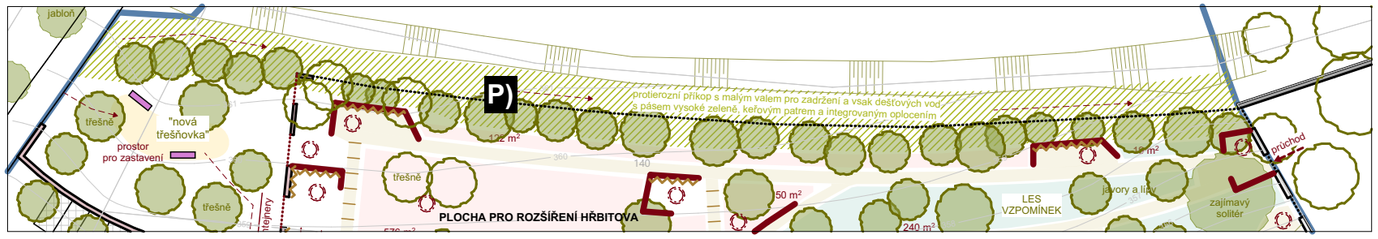

HLAVNÍ PRINCIPY ŘEŠENÍ:

P) Protierozní příkop s malým valem (mezí), pásem vysoké zeleně a integrovaným oplocením

Na ortofotomapě vpravo je patrné, že se stávající hřbitov nachází pod svažitými obhospodařovanými půdními bloky. Západní třetinou menšího z nich (o velikosti 1,58 ha) prochází riziková dráha soustředěného odtoku vody, signalizující problémy s přívalovými srážkami a obecně náchylností k vodní erozi.

Navrhované opatření v sobě zahrnuje:

- pod stávající terénní hranou, vedoucí po vrstevnici při celé severní hranici řešeného území bude vytvořen malý val (cca 1 m výšky),
- podélný sklon nezpevněného dna příkopu je třeba navrhnout tak, aby byl zajištěn gravitační odvod vody západním směrem, přes účelovou komunikaci, poté příkopem podél této komunikace do stávající dešťové kanalizace, příp. propustkem pod silnicí směrem do říční nivy,
- srážková voda bude částečně zasakovat podél celého profilu příkopu,
- v podélném profilu příkopu je také možné realizovat sérii malých hrázek, které přispějí k zádrži a vsaku vody v její trase,
- jižní strana svahu malého valu bude zpevněna výsadbou stromů (habry, buky, javory) a keřového patra,
- vrchní část valu může být pochozí a posloužit jako vycházkový okruh,
- v jižní svažité části valu bude jakožto ochrana areálu (zejména před zvěří) realizováno jednoduché (nejspíše pletivové) oplocení, které bude částečně kryté vysazenými keři,
- celý val bude zároveň působit jakožto pohledová clona, která přispěje k zajištění pietního charakteru místa, méně intenzivně rušeného při obhospodařování sousedních půdních bloků.

Ortofotomapa s vyznačením obhospodařovaných půdních bloků (LPIS)
- hnědě vrstevnice (a 2 m)
- modře odtokové linie
- červeně čárkovaně rizikové dráhy soustředěného odtoku vody

Příklady způsobu ochrany před vodní erozí v severní části řešeného území:

PŘÍČNÝ ŘEZ po spádnici
M 1:100

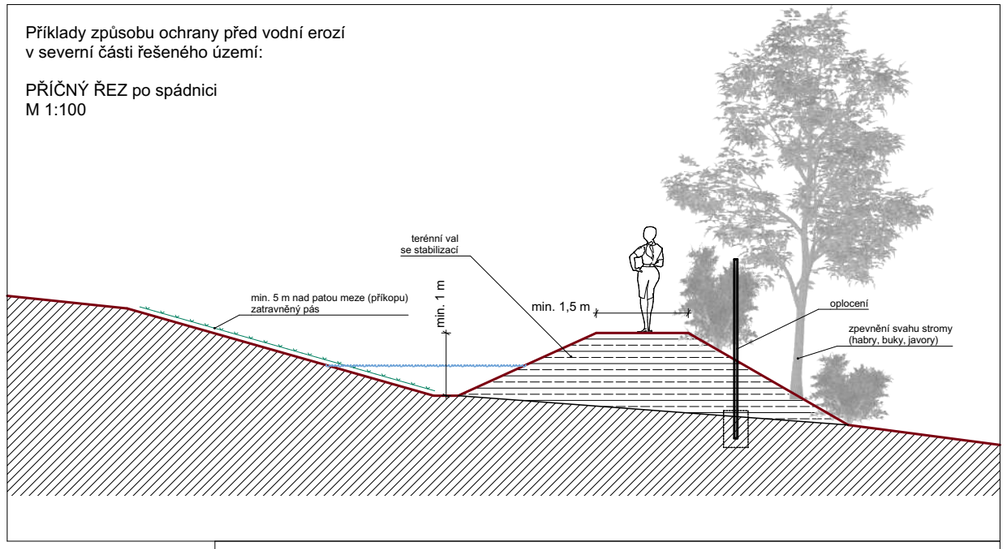

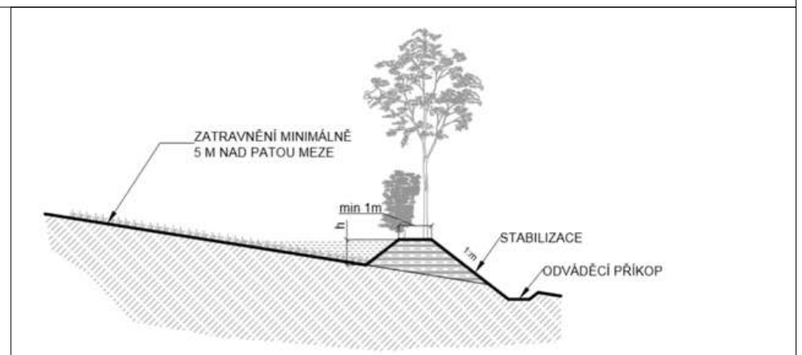

Obr. 24: Uspořádání protierozní meze s příkopem pod hrázkou, stabilizací koruny a vzdušního líce hrázky a prostorem nad hrázkou k ukládání sedimentu

Protierozní mez (Horní Újezd, foto VÚMOP, v.v.i.).
Funkce meze spočívá, podobně jako u mezí historických, ve vytvoření stupně a snížení sklonu sousedních pozemků.

Protierozní mez s příkopem (foto VÚMOP, v.v.i.)

Protierozní mez s příkopem (Heroltice u Tišnova, foto VÚMOP, v.v.i.) Tuto mez by stejně tak bylo možno označit za sběrný příkop s ochranným travním pásem a výsadbou doprovodné vegetace.

Detail 8 - PRINCIP ZÁKOUTÍ

PRINCIP LOKÁLNÍ PRÁCE S TERÉNEM, OPĚRNÝMI ZÍDKAMI A STROMY

Pro terénní úpravy v plochách vymezených pro různorodé způsoby pohřbívání jsou navrhovány tyto charakteristické prvky:

Travnatá rampa s kamennými zídkami

Terasy propojené schodišťovými stupni

Nízké terasy / zídky kopírující vrstevnice

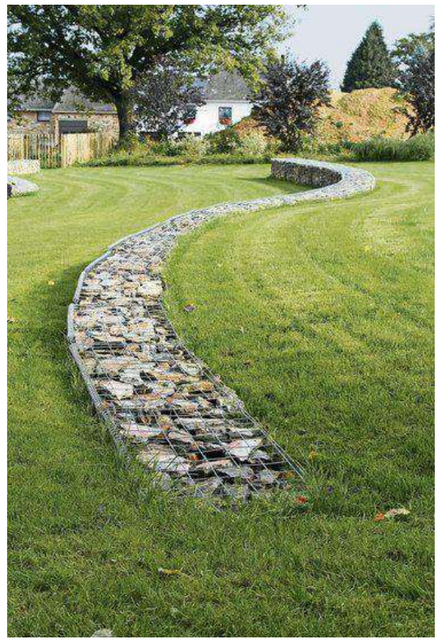

Jemně tvarovaná nízká gabionová zídka

Terasovitě členěné prostory s vegetací

Zapojením solitérních stromů či jejich skupin vznikají zajímavé kombinace, jejichž unikátní konstelace může být v celém prostoru rozšíření hřbitova naprosto jedinečná a tudíž dobře zapamatovatelná:

JEDNOTLIVÁ ZÁKOUTÍ

Pro dílčí zákoutí je charakteristické:
- vytvoření prostorově unikátních zákoutí na míru konkrétnímu umístění, které lze i unikátně pojmenovávat;
- prostory v rozdílných výškových úrovních, propojení schodišti, rampami;
- kombinace: opěrné zídky, zpevněná plocha, strom, posezení
+ kolumbárium / urnové hroby / epitafní desky nebo jiný přírodě blízký způsob pohřbívání.

Skica možného prostorového uspořádání zákoutí s hrobovými místy, sezením a stromem

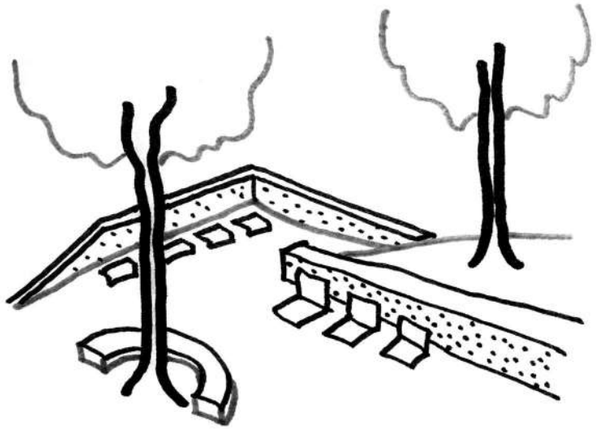

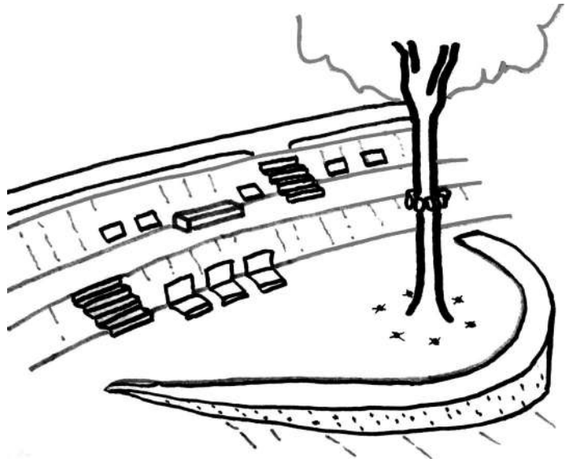

Skica možného terasovitého uspořádání zákoutí s hrobovými místy, epitafními deskami a stromem

PŘÍPRAVA REALIZACE, ETAPIZACE

V této části prověřovací studie jsou shrnuty potřebné kroky či etapy, které nutně musí předcházet realizaci celého díla. Přípravy budou pravděpodobně rozvrstveny do několika let.

BLOK 1 - PŘÍPRAVNÉ A PROJEKTOVÉ PRÁCE

- Dohoda s vlastníky dotčených pozemků, výkup potřebných pozemků,
- Dohoda s Plzeňkým krajem nad možnými úpravami křižovatky silnice s účelovou komunikací včetně vybudování (přesunutí) zastávky autobusu,
- Vyhledání nového alternativního vodního zdroje v prostoru rozšířené části (proutkař), průzkumný vrt,
- Ideálně pokračovat v započaté přípravě realizace pěšího spojení do Dolní Lukavice,
- Zpracování návrhu stavby na vybrané objekty, startující celý záměr,
- Zpracování návrhu stavby na smuteční síň či místo rozloučení (zvážit uspořádání architektonické soutěže),
- Zpracování dokumentace pro stavební povolení na rozšíření hřbitova,
- Zpracování projektové dokumentace na realizaci terénního valu a zádrže dešťových vod,
- Kácení nevhodných a poškozených dřevin (podle dendrologického posudku),
- Vytipování postupu při nutném přemisťování náhrobků (ve zdi, v průchozím profilu do nové části).

BLOK 2 - ÚPRAVA KŘIŽOVATKY

- Zpracování projektové dokumentace pro stavební povolení na úpravu křižovatky včetně přesunutí zastávky autobusu,
- Realizace odstavných stání včetně kompletního odvodnění, realizace spojovacího chodníku.

BLOK 3 - HTÚ A VÝSADBA ZELENĚ V PŘEDSTIHU

- Vytyčení úprav,
- Realizace hrubých terénních úprav (HTÚ) včetně sjezdu z účelové komunikace,
- Realizace ochranného valu s příkopem
- Výsadba zeleně podle Osazovacího plánu (zejména ve východní části), u které není pravděpodobná kolize se stavebními pracemi (les vzpomínek, zeleň na valu, třešňovka).

BLOK 4 - REKONSTRUKCE SEVERNÍ OPĚRNÉ ZDI, REALIZACE ZÁPADNÍ OBVODOVÉ ZDI A SEVERNÍHO OPLOCENÍ

- Realizace nové paralelní opěrné zdi, odtěžení terénu, dobudování schodišť a ramp,
- Přesunutí vytipovaných náhrobků,
- Oprava částí původní zdi, zvážení jejího úplného odstranění a následného vysvahování,
- Zvážit rozdělení na realizační etapy (např. nejdříve vyřešit havarijní stav v nejstarší části hřbitova, posléze úpravy v novodobé části),
- Realizace kamenné obvodové zdi (západní části) s delšími plnými úseky a kratšími průhlednými (lze využít kamenivo z odstraňované původní opěrné zdi),
- Realizace servisního objektu včetně přípojky elektro,
- Realizace veřejného osvětlení (ve vybrané části),
- Realizace oplocení podél severního valu.

BLOK 5 - REALIZACE PRVNÍCH ZÁKOUTÍ

- Průběžná realizace dílčích zákoutí v různých místech hřbitova (např. několika tradičních při západní obvodové zdi včetně prvního kolumbária a několika přírodě blízkých ve východní části).

BLOK 6 - REALIZACE SMUTEČNÍ SÍNĚ A DALŠÍCH ÚPRAV

- Konkrétní postup bude závislý na navržené formě tohoto důležitého dominantního prvku,
- Realizace potřebných úprav v předprostoru stávajícího hřbitova i v prostoru rozšířené části hřbitova.

Koncepční schéma - koordinace